

€ 2,60

Št. 5
Julij 2002

Mladika

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

č 67
II 117 986 2002

900201538,5

COBISS

ISSN 1124 - 657X
Poština plačana v gotovini - Julij 2002 - Spedizione in a.p. art. 2 comma 20/c legge 662/96 Filiale di Trieste - luglio 2002

Lekcija	01
Božo Kukulja: Pesmi	02
Nelda Stok Vojska:	
Mir in ljubezen	06
M. Žitnik: Carodejke (4)	09
Bruna Pertot: Z jadrnico od	
Bostona do barkovljanskega	
portiča (I.)	13
Mogoče bi vas zanimalo	
zvedeti, da	15
Peter Merku: Iz spominov	
na starše (XX.)	16
Iz gradiva o neki prenovi (4) ...	18
Vladimir Kos:	
Ob cestnem kandelabru	18
Antena	19
Martin Jevnikar: Spomini iz	
urednikovega predala (Janko	
Moder: Dvajset let pri	
Mohorjevi družbi. Nekaj	
spominov)	28
Ocene:	
Knjige: Drago Jančar:	
Katarina, pav in Jezuit (N.	
Zaghet); Miroslav Košuta:	
Pomol v severno morje (E.	
Sferco); Joža Meze:	
Življenje je lepo, kljub	
vsemu (M. Jevnikar)	29
Knjižnica Dušana	
Černeta (št. 41)	32
Na platnicah: Za smeh; Listnica	
uprave; Mala galerija Mladike	
(Magda Jevnikar)	
Priloga: RAST 04 - 2002	

PESMI ZA OTROKE...

... IN ODRASLE!

Knjiga je prejela
nagrado Vstajenje

založba
MLADIKA

Trst, ulica Donizetti 3,
tel. 040-370846, fax 040-633307,
e-mail: urednistvo@mladika.com

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija,
ulica Donizetti 3
tel. 040-370846; fax 040-633307

urednistvo@mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z.o.z.
Reg. na sodišču v Trstu št.193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane
2,60 €. Celoletna naročnina za
Italijo 21,00 €; nakazati na poštni
tekoči račun 11131331 – Mladika -
Trst. Letna naročnina za Slovenijo
in druge države 24,00 € (ali enako-
vreden znesek v tuji valuti), po
letalski pošti 29,00 €.

Tisk: Graphart snc - Trst

SLIKA NA PLATNICI: V Nedeljo, 9. junija, so na vrtu centra Lojzeta Bratuža v Gorici ob 40-letnici doma odkrili doprsna kipa glasbenika in pevovodje Lojzeta Bratuža, po katerem nosi center ime, in Mirka Fileja, ki je bil med pobudniki za gradnjo doma. (foto Maver)

UREDNIŠKI ODBOR: Jadranka Cergol, Liljana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Marija Češčet, Danilo Čotar, Diomira Fabjan Bajc, Ivo Kerže, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemas, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebul, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Andrej Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Lekcija

“Scusi: lei è sloveno. Ma di sentimenti italiani?”

“Scusi: lei è italiano. Ma di sentimenti sloveni?”

Ta dialog je resničen, pripetil se je proti koncu petdesetih let, v bližini mestne postaje openškega tramvaja v Trstu. Zabeležen je bil tudi v tisku.

Kako leto prej, ko smo se vpisovali na tržaško univerzo, smo izpolnjevali vprašalno polo z osebnimi in drugimi podatki. Med drugim smo morali posebej navesti NARODNOST in posebej DRŽAVLJANSTVO. Še danes se s spoštovanjem spominjamo tiste natančnosti in poštenosti, ki ju je po dolgotrajni sopari gojenih sprenevedanj zmogla vsaj ena institucija, Alma mater tergestina.

Ali je med tema epizodama kaka zveza?

* * *

5. junija letos je italijanski tržaški dnevnik objavil glosso izpod peresa Paola Sardosa Albertinija, ugledne osebnosti na okopih tukajšnjega italijanstva, ki za normalne ljudi sicer ni sporno. Avtor je, izhajajoč iz nabrežinskega volilnega škandala, v prijaznem tonu razvil približno tele misli - ki jih močno poenostavljamo:

Slovinci na Tržaškem niso več razporejeni po idejnih shemah iz preteklosti, niso več pogojevani niti od etničnih izhodišč. Tudi oni so se srečali z modernimi dejstvi, dojeli so zastarelost lipovih vejic ter srpov in kladiv, doumeli so “transverzalnost” in svobodno opredeljevanje. Iz članka pa veje tudi pričakovanje, da se bo novo “sproščeno” razpoloženje razpotegnilo tudi na kočljivo in neprijetno področje narodnostnega čutenja. Zato smo z velikim zanimanjem prebrali tudi tale odlomek:

Un autorevole esponente dell'etnia slovena mi diceva recentemente: una volta mi definivo come “cittadino italiano del gruppo etnico sloveno; oggi dichiaro il mio essere italiano, di lingua e cultura slovena”.

(Ugledni predstavnik slovenske etnije mi je pred nedavnim dejal: nekoč sem se označeval za “italijanskega državljana slovenske etnične skupnosti, danes pa izjavljam, da se čutim Italijan slovenskega jezika in kulture”).

Ob takem izjavljanju nam prihaja v spomin ugledni pesnik in pisatelj Osvaldo Ramous, Italijan z Reke. Pred petintridesetimi leti so mu tržaški nacionalisti očitali, da se je v reviji FIERA LETTERARIA predstavil kot “poeta e scrittore IN lingua italiana, come se egli avesse desiderato di adombrare la sua nazionalità” (ko da bi bil hotel zasenčiti svojo narodnost). Pokončni Ramous jim je iz okolja, kjer bi tudi lahko kaj tvegalo, takole pojasnil:

“Non ho e non ho mai avuto nessuna esitazione a dichiararmi con orgoglio, sia in Italia che in Jugoslavia, italiano di animo, di lingua e di cultura. **LA CITTADINANZA NON PUÒ CERTO CAMBIARE QUESTI ELEMENTI CHE SONO FONDAMENTALI PER LA DETERMINAZIONE DELLA NAZIONALITÀ.**” (podčrtali mi)

(“Ne pomišljam si in si nisem nikoli pomišljal, da bi se ne, bodisi v Italiji bodisi v Jugoslaviji, s ponosom proglašal za Italijana po duši, jeziku in kulturi. Državljanstvo pač ne more sprevačati teh prvin, ki so osnovnega pomena za določanje narodnosti”).

Za dokumentacijo: ta tekst je dne 6. 2. 1967 objavila “La Cittadella”, ponedeljkova priloga dnevnika “Il Piccolo”.

To je bila preprosta in visoka lekcija premočrtnosti, poštenosti in narodnega ponosa.

Lekcija velja za vse in za vse čase.

Božo Kukulja

Hrvaški publicist in prevajalec Božo Kukulja (r. 24. 7. 1923 v Zagrebu) je študiral v Zagrebu, kjer je končal klasično gimnazijo, dramsko igralsko šolo, pravno in filozofsko fakulteto.

Od leta 1950 je delal v mestnem lutkovnem gledališču in od časa do časa tudi predaval kot honorarni učitelj na srednjih in strokovnih šolah. Ukvarjal se je predvsem z gledališkimi igrami, dramatizacijami in režijo igrice za otroke ter z gledališko kritiko. V zvezi s tem je tudi njegova knjiga "Teorija in zgodovina lutkarstva" (1962).

Z gledališkimi kritikami, pesniškimi in prevodnimi deli se je začel uveljavljati že leta 1950 v literarnih revijah: Izvor, Krugovi, Republika, Scena, Mogućnosti in v dnevnem časopisju. Večkrat je sodeloval v literarnih oddajah Radia Zagreb z dramatizacijami književnih del, in s prevodi iz tuje poezije.

Objavil je več pesniških zbornikov in antologij: iz stare in sodobne japonske, kitajske, arabske, indijske, korejske, eskimske, egiptovske in črnske poezije. Med drugim je tudi uredil zbirko "Črni Orfej" (1955) iz sodobne črnske in madagaskarske poezije. Zanimanje je vzbudila zlasti "Antologija sodobne francoske poezije od G. Apollinairja do naših dni" (1960). Pesnik največ prevaja iz francoskega, angleškega in nemškega jezika.

Leta 1954 je objavil skupaj z B. Pavlovicem in A. Ašaninom pesniško zbirko KAP (Kaplja). Od leta 1995 sodeluje s pesmimi v hrvaški književni reviji MARULIĆ. V njej je eno pesem posvetil ameriškemu pesniku, pisatelju, dramatik in slikarju Edwardsu Estlinu Cummingsu (1894-1962), čigar lirika je osebnoizpovedna, intimna, po obliki pa močno eksperimentalna (tipografske posebnosti, opuščanje interpunkcije, sintaktične inovacije). Njen vpliv se kaže tudi v Kukuljevi poeziji. Prevedene pesmi so iz revije Marulić.

VELIČINA DNEVA

Končno vidim dan preko tvojega obraza
Jata ptic ki poletajo po svobodnem nebu
in mahaja s svojimi krili
Ali ura v kateri sem te srečal želel srečati
nikakor ne pride

Med teboj in menoj
se oblike raztekajo po nebu
In te vlati trave
ki jih raznaša veter
so ogenj ki nas napolnjuje

Ob svitu dneva
med resničnostjo in poljubom sna
Pod plaščem prekritim s koreninjem
naših želja iz katerih se poraja morje
ki se preliva preko vseh obal sveta
O moja zmučena dežela,
vredna vsakega spoštovanja in vsakega občudovanja.

ŽIVLJENJE BREZ UPANJA

(E. E. Cummingsu)

Usoda je zares kot neka roka
ki menja življenja
in nas vodi v nove svetove
polne čarovnij in nenavadne svetlobe

O, daljni potnik
tudi jaz nosim tvoje srce v svojem
in nikdar nisem brez njega

Tudi moje življenje
je življenje sejhalca in žanjca
a moje molitve so iz otroškega joka rojene

Okoli-mene pa se neprestano porajajo čudeži
življenja in smrti
ne pa tudi upanje v ponovno prebujanje
ko nekoč zavlada noč
nad zvonjenjem besed in mojega spomina.

NAMESTO KRIKA

O zarje moje,
ve sestre moje, žene mile
in samozatajevane matere
vseh mojih upanj

Življenje v vašem telesu
kipi, cvete, raste in zori kot plod
poletnega Poldneva
z dobroto in močjo jutranjega bdenja
nevsakdanje vaše ljubezni

O zarje moje,
ve žene mile, sestre in matere,
vsa moja upanja
v vašem sijaju zasledujem vse barve
in znamenja neba
Ker vsak moj dan
je novo življenje in novo trpljenje.

BLODEČ PO NEBU

Blodeč po nebu
sem odkril zvezdnato jezero tvojih oči
in tu sem se ustavil
kot val pred skalo
in kot življenje pred breznom.

In potem,
in potem sem ponovno nadaljeval pot
- čeprav za trenutek prekinjeno -
in v kaplji vode razpršeno
ter se vrnil v resničnost
ki vlada na nebu
prav tako kot tudi na zemlji
- v resničnosti in sanjah.

ZALJUBLJENCI

Tisti za katere nosi življenje ime
najlepšega cveta
Tisti ki jim noč poklanja svoje telo
najlepše od vseh dni
Tisti ki jim dan poklanja svojo luč
vsemu in vsem

Tisti edini vedo
zakaj ima ta svet
prav takšno obliko.

BIL SEM

Bil sem sonce in ptica
sonce v ptici
in ptica v soncu

Bil sem človek na zemlji
in oblak na nebu

Bil sem veselje v gnevu
in bil sem gnev v strelji

Bil sem list na veji
in metulj na listu

Bil sem - kdo ve kaj še vse
(Vse kar je minilo in kar še bo)

A potem sem postal to kar sem
in kar bom - ko izginem - ponovno postal.

LEPOTA ZEMLJE IN NEBA

Sonce v tvojih očeh ki lebdi nad tem mestom
kot kakšna izgubljena ptica
in to podnevi in ponoči (o moje črne nespečnosti)
in plete svoje gnezdo
vrh visokih streh
nad katerimi plava odmev nevihtnih vetrov
ali še boljše žalost vseh Božjih stvaritev
ki se hranijo z lučjo in toplino
po katerih vse živo diha
na neusahljivih zemljinih nedrih
pod modrimi, belimi, rumenimi in črnimi nebesi
našega skupnega življenja
ki se po smrti končuje v nebu.

ŽELJA PO ŽIVLJENJU

Biti trava
zelena, rumena, siva ali črna
požgana od poljubov sonca,
ki nam daje življenje
tako poleti kot pozimi,
dokler ljubezen traja
in dokler živimo od praznih blebetanj
na beli mesečini
prepolni upanj.

ŠTIRJE LETNI ČASI

Ob zvokih A. Vivaldija

Pomlad

Navdušeni prsti vetra
češejo mehke lase zemlje
in širijo po svetu vonje.

Pomlad je kot ljubezen
razkošna!

Tudi popki se prebujajo za sončne poljube
židane volje
kot ptice ob svitanju,
ki so s svojim cvrčanjem napolnile celotno obzorje.

Poletje

Žejne ustnice poletja,
ki koprniyo po zrelih sadežih,
namakajo z vinom sanj
modre sadovnjake,
skrite pod bujnimi krošnjami.

Tako zemlja kot nebo sta noseča od čudes.

Jesen

V očeh zvezd
se zrcalijo deževja,
medtem ko nemirni veter -
zgrožen od žalosti sveta -
raznaša po zraku listje
kot jata ptic,
preplašenih od zime,
ki se skrivajo v svoja gnezda
in se selijo na jug,
v dežele, ki iz njih so priletele.

Zima

Z belino zvoka
so zametena vsa pota tišine.

V dolinah,
kjer žuborijo potoki,
so lavine snega neprehodne.

O srce, mrtvo od prevroče lepote,
kdaj neki boš
v zaledeneli skali
kot vrelec sanj ponovno privrelo?

PREOBILJE SIJAJA

Daleč od upov, ki so naju zaslužjili,
in sanj, ki se borijo - od zore do mraka -
z lastno svetlobo.

Priznavam samo barve, ki ne bledijo
in ki - v vsakem trenutku -
oživljajo to življenje, počrnelo od ran
kot roke, iz katerih žari sonce
s preobiljem svojega sijaja.

In tebe kot ves ta svet
s svojim sijem obseva,

medtem ko življenje traja in blodi v tvojih očeh.

V ČAST ZVEZDAM

Trdovratna minljivost dni
in tvoja otroška radost
s katero prekrivaš vso žalost sveta
medtem ko pod tem nebom prebivaš

Izgine na koncu poti
obsedenih večernih vetrov

Počastimo zaradi tega z minutnim molkom
vse zvezde
na nebu tvojih skritih skrivnosti
v trnju skozi katerega se prebijamo
brez luči, prepolni obupa.

ODPRTA KNJIGA

Čudežno sam
ali osamljen nikoli pod tem nenaklonjenim nebom

Včasih celo brez samega sebe
na tem svetu
kjer je vse samo s sabo zavzeto

Živim in iščem - brez prestanka -
čeprav ne vem
koga in zaradi česa

Vse dokler končno
ne najdem tebe.

UPORNIK

Streljam v noč

In noč se spreminja
v dan

Streljam v dan

A dan se spreminja
v sen

In tedaj
dan in noč - jaz streljam

v sen
da izbrišem noč
in da se dan
za zmeraj spremeni
v sen

SVET, KI JE OSLEPEL

Velikanske planine besed
so vse sanje pogasile.

Iz našega srca cvetejo
samo še magnolije
brez vonja kot tudi brez plodov.

Zgroženi
nad lastnim spoznanjem
sami sebe kaznujemo
kot oslepele Ojdip.

In zla usoda je
s-mo naše iskanje
resnice,
ki je ne spoznajo tisti, ki nam vladajo
in ki nam bodo sodili.

Tisti, ki so nas prisilili,
da več ne ljubimo,
da več ne pojemo
in da več ne gledamo
z očmi, ki so za to nam dane,
da se radujemo sveta
takšnega, kakršen bi moral biti.

KROŽENJE OKOLI SEBE

Jači

Vdan dnevu
in njegovi prvi svetlobi

Sam

Kot hijacinta
samonikla na robu časa

Plodna?

Prežeta z mirom njiv
v neprimernih nočeh
odpira se samo ob zarjeh

Nedvoumno osvetljenje
gibanja
tja od koder ni vrnitve
- v precepu svetov. -

ŽELIM OPAZOVATI

Želim opazovati
vse dobrote in lepote sveta

Želim ljubiti vse
kar mi dopušča ljubiti
in da opazujem vse
kar mi dopušča opazovati
do koder mi sega polet
Želim opazovati
zemljo
nebo in morje
želim opazovati
mesec
polja in gore
želim opazovati gozdove
in reke
jezera in gore
želim opazovati ljudi
njihovo veselje skrbi in gube
želim opazovati vse

Ali najbolj od vsega
želim opazovati vse lepote
in vse dobrote tega čudovitega sveta.

“Ne vodmánkaš maj prič h maši zadnje cajte. Tan prej si hodila več poredko,” je Bazilka tiste majske nedelje pred cerkvijo navrgla Liljani. “Ben, se magári moli ánka doma, zatu, ki Buh je povsod.”

“Tu je res, ma vodkar je mrv muj Uréljo, ne morem, ku ne priden,” je potožila Liljana.

“Kaku je šu tudi von vsanaám-bot! Kašnega zapitega reveža, ki be rešo sebe eno družino, neče Buh vzet, von pa taku zdrav eno mlad...”

“Mlad, mlad. Sečána je féno kúmac štirdasetenošes let. Nikdar se ni čev slabo. Uni dan pa trko da je biv révav prič sez njive eno na vratih vod čuhnje se je zajugav,” je Liljani zatrepetal glas.

“Mati božja ses Strnjána!”

“Ja, na rokah mi je mrv. Smo ga trapáli, ma ni blo več neč sez njega.”

“Eee, so stvari, pr katereh človek ne more pomagat.”

“Ma mi dere dosti dušo, znaš. Taku dober je biv. Še maj mi ni reko nánka, daj se tan!”

“Ben, si moraš dat kurájo, Liljana! Se vidi, da je biv pršo njegov cajt.”

“E ja! Lidje ne znamo ne ure ne dneva.”

Po premolku je Liljana povzela:

“Čuj, ma nánka ti nisi leta názot pršla zmerom h maši.”

“Je res. Vod úmbot, ki je bla tokála nasreča našiga bubca, sen ánka jaz vsa druga. Človek živi ku an télic, dúkar ga kaj ne udari. Sen trko molila eno prosila zanj tábot, ki se je biv prahíto sez motorínom, da bi ga Mati božja rešla.”

“Eno si bla ušlišana!”

“Ja. Ma je vóstav na špínklji vod jégle, znaš. Je biv res an valek čudež,” je Bazilka zdinla buzé v zahvalo.

“Ben, eno pole ani rečejo, da ni Boga!”

“Taku rečejo, ja. Kúnejo ga pa vselih.”

“Ma pesti će tašne! Kletvina, vidiš, je ana ruba dosti vordnár. Eno prnese dosti slabiga.”

“Je res. Ma ne sámo da kúnejo, tudi an družga tradíjo. Moži hodjo sez léckimi ženami, žene z léckimi moži. Eno, kar je še nrslabše, lidje an drugme prosjo slabo: kolpe, strele eno žlahe.”

“Ben, magári pravjo, da ne pade vsaka návla, da ni vse, kar se slabe ga zaprosi, zaprjéto.”

“Ma dosti pa je. Zatu je trko nasreč, bulezni, putresov eno vojsk. Za povrhe zdaj še te strašne bulezni od blága. Eno da ne govorimo, kaj so nardili v ‘Meriki!’”

“Buh nas vobránte eno Mati božja! Sámo ku ne bo, kur so rekli vod stariga, mile maj pju mile. Boš vidla, da bo vlih taku!”

“Ma trba ne, daj! Ku bemo bli več puhlevni eno ku si bemo teli an drugme dobro, bi blo vse na drugo vijo.”

“Eno ánka več mólet je treba! An za družga, ne sámo zase. Štémat svojega bližnjiga ku samiga sebe, kur ki piše v sveteh bukvah,” je Liljana dopolnila Bazilko.

Pozvonil je mašni zvonček in pohiteli sta v cerkev.

Za Liljano je bila cerkev poseben kraj. V množici, a vendar sama, se je čutila tesno povezano s stvarstvom. Tu je še posebej čutila bližino svojih dragih pokojnih, se z njimi pogovarjala, se zjokala in potolažila. Tu se je potopila v molitev ali vzneseno pritegnila nabožnim napevom s kora. Rada pa je tudi prisluhnila prilikam iz Svetega pisma, v katerih se je tako ali drugače našla.

Kakor vedno, se je tudi tokrat najprej pomudila pri svojih ráncih. Pri očetu in materi, pri barba Šilveštru in pri petletni sestrici Mirci. V duhu jo je zagledala, kako vsa prosojna in mila kakor angelček leži med rožami v snežnobeli bánkici. Trideseto leto že teče, odkar jih je zapustila, Liljana pa jo vidi tako jasno, kakor da bi bilo včeraj.

“Bužca míkina, kaku jo je vleklo h puče za hišo. Dva bota jo je biv voča znev ven sez njega. Treći bot pa... Krko joka smo nardili! Brižna, kaj let je bla tan sama! Pole so šli za njo nonič eno nona, pa mama, papá eno barba, zdaj pa še Uréljo,” je Liljana globoko vzdihnila.

Njen Uréljo, Bog mu daj v miru počivat, je bil dober mož. Razumel jo je, ji pomagal pri vsakod-

Nelda Štok Vojska

Mir in ljubezen

nevnih opravih. In ko je tiste jeseni morala za dva meseca v sežansko bolnišnico, je sam skrbel za vse. Za sebe, za oba otroka in za ostarele starše. Pa za živino in spravilo pridelka. Bravi je bil njen Uréljo, nič mu ni bilo težko. In rad jih je imel.

Med Liljaninimi preminulimi dragimi je bila tudi krava Liska in tudi njej je namenila nekaj sočutnih misli:

“Krko je bla vona brúmna! Eno pametna. Sám baseda ji je mankala. Taku valika, taku močna eno puna mleka je bla, ma je mogla jet v maćelo!”

Ko se je spomnila, kako obupno si je žival prizadevala, da bi vstala, a se na zlomljeno nogo ni mogla opreti, jo je v očeh zapeklo:

“Mati božja vod sedon žalosti,” je šepnila predse, “ku so nabesa ánka za blágo, je vona sigurno vánjeh!”

Z mislimi je bila že spet pri možu:

“Kaku si je želo se upokójet! Kúmać na svete je čakav, da bi vóstav doma, da bi mi delav kompaníjo zdaj, ki so šli votroci po svojen. E, ja! Človek vse življenje sámó čaka. žnka jaz sen taku čakala, vod kar pámaten. Taprvo, da bi me dala mati ses fáše, da ben lahko brcala sez nogcami, krko ben tela. Za ten sen čakala, da ben shodila, da mi bejo vobukli prvo kótlico eno ćipili prve postólce. Pa da ben šla v šulo, h vohajile eno h berme. Eno, se zna, kadá bon rátala pupa! Pole sen čakala na pravga fanta, vse dúkar ni pršo Uréljo. Za ten nisen vidla vure, da ben pričakala prvega votroka, pa družga, pa trećega. Pole da finíjo šulo, da zrasedo eno da si najdejo delo. Nrzadnje sen čakala, da bi Uréljo kónčav ses službo, da se ne bi vsako jutro vozo dol v mesto, da bi biv anomálo več sez namo... Ben, zdaj čakam nedelje, da me pridejo vobjéskat votroci. Čakan, da bi ta mlajši tórnáv názot na pravo pot, da bi hći vodmerla san Buh zna kašno zamero, eno čakav - še sama ne znam kaj. Vsak čaka dobro, dočaka pa...”

Iz premišljevanja so jo zdramili stavki iz evangelija, ki jih je mašnik prebiral o vseobsegajoči in vse ozdravljajoči ljubezni:

“Ko bi govoril človeške in angelske jezike, ljubezni pa ne bi imel, sem brneć bron ali zveneće cimbale. In ko bi imel dar preroštva in ko bi poznal vse skrivnosti in imel vso vednost in ko bi imel vso vero, da bi gore prestavljal, ljubezni pa ne bi imel, nisem nič. In ko bi razdal vse svoje imetje in ko bi žrtvoval svoje telo, da bi zgorel, pa ne bi imel ljubezni, mi nič ne koristi...”

O ljubezni je razpredala po svoje:

“Kar se mene tiće, jaz štemán vse lidi eno vse blágo. Eno ánka vse, kar rase, eno zemljo eno kamnje eno vodo. Vse živo eno vse mrtvo, vseh štemán! Ben, skoraj vseh, zatu ki za Búmbolo tega res ne moren reć. Ánci, nje, za povet po pravici, ne moren videt. Zatu, ki me je klela. Buh sveti zna, da se ne sme držat jeze, da je treba vodbéstet, ma nji ne moren. Za plaćo, ki sen ji nardila trko dobriga, so mi povelí, da je šrájala vod mene eno me povrhe še klela. Ta prvo, naj bo, ji ben nekaku vodbéstila. Zatu, ki smo vsi sanáki. Ne moremo, ku si ne brusmo jazika. Ma tu, da me je klela, tu je pa anomálo masa!”

Liljana je zadnje čase opazila, da bi se Búmbola, kakor je poimenovala sosedo Florjo, ťela narédet spet dobra z njo. Gleda jo in se ji nasmiha. V nedeljo je celo zamenjala klop in se zapeštála sem na to stran, samo da bi začele govoriti. Toda ona, Liljana, ji ne da tega gušta.

“Ben, ne znan,” nenadoma ni bila več tako trdna. “Jezus je vodbésto, zatu ben mogla vodbéstet tudi jaz nji. žnka zatu, ki jeza eno zamera škodjo nrveć sameme sebe. Taku déjo.”

Ni opazila, kdaj je bilo konec pridige. Spravljivejše misli so jo pomirile in s svojim nekoliko zamolklim glasom je pričela pripevati k darovanjski pesmi:

Oče večni na oltar
tebi smo prinesli dar

“Ta, ki kantá, dva bota moli,” se je spomnila starega reka in še bolj zanosno pela:

Kruh spremenil mašnik bo
v sina tvojega telo...

Liljana, ki je oboževala glasbo, je uživala v prelivajočih se glasovih. Že kot dekle pa vse do moževe smrti je pela v cerkvenem zboru. Potlej pa ni več stopila na kor.

“Ne moren!” je zavraćala vabila. “Bon kantála te dol, ma gor na kore ne. Zatu, ki mi se vsenaámbot zlome glas.”

Med povzdigovanjem je čutila veselje in predanost najvišjemu, potem pa se je zaman trudila, da bi zbrano molila:

“Kakú je reko guspud? Da jémi magári cev svet, ma da brez lebezni nisi neć. Da si sámó prazna škatla, ki roboštá. Lebezen, sámó lebezen, da šteje. Eno je vlih taku, je. Ku bejo, ku bemo vsi lidje...”

“V znamenje miru si podajmo roke!” jo je dosegel glas izpred oltarja.

Segla je v roko poleg stoječima Bazilki in Angeli ter družini v klopi pred seboj in mrmrala:

“Mir s tabo, mir s tabo.”

Ko se je obrnila, da bi, kot običajno, zaželela mir tudi vrsti za seboj, jo je tam presenetila Florja. Časa, da bi lahko karkoli razmislila, ni bilo. Samodejno je sprejela ponujeno ji roko:

“Mir!”

“Mir, ja, eno več lebezni!” je slišala v odgovor.

“Vlih ta prava bo predikála vod lebezni!” je zavrelo v njej. “Buh zna, krko let vre, ki ne šrája sez lastno materjo! Za plačo, ki ji je dala vse, kar je jimela, jo vadla pameti eno ji škójíla voba ta míkina! Ja, za zahvalo, ki ji je zmeron podložila ramo, jo ne more videt! Hm, danes je prišlo v modo, da votroci, mášma vuni, ki se jen je kaj shabílo, znevídjo starše. Zatu ki nrláže je za vse vokrívjet njuh. Namesto jeh spoštávát eno jen bet zahvalon! Vona ben zna! Eee, je zdrela na vse načine! Zdaj, ki so se cajti menjali, je začela hódet h maše. Če je bla pa prej celeh tridaset let? Kur zapiha, taku vobrne bandéro!”

Obremenjena s težkimi mislimi, ni pristopila k obhajilu. Prav tako ni mogla slediti oznanilom. Tudi ene same besede ni ujela.

“Mir eno več lebezni, mi je zabrusla. Hm, več lebezni be blo treba, ja! Ma je težko štémat une, ki te kúnejo. Jezus je zmogo, ma von je Buh. Za lidi pa tu ni taku lalé! Nánka zame ne, ki se jíman za ano dobro krstjano. Ne sámó, da se jíman, tudi sen. Zatu, ki liden pomagan. Zakaj mi reče sékrva, da sen vsa lécka? Zatu, ki vse razdan. Eno pole gren pogledat bolane. Jen kaj nesen eno jeh an lécič potróštan. Ben, da be du njuh čula lebezen, tega vlih ne moren reč, ki jaz ne sliparen. Ma, ku jen nardin dobro, je tudi nekaj vredno! Ne znan! Láhko pa da vsega tega ne delan zaradi njuh, ma zatu, da se pole sama čujen bulša,” je sedaj vrtala vase. “Ma ku je taku, lóra pomeni, da pajnsán zmeron sámó nase, da štemán samo sebe, nobenga družga. Taku bi se reklo, da nánka dobra nisen. Da ben jimela v sebe uno sorto lebezni, vod katere je prédikav guspud, pa nánka šrájat!”

Dojela je razliko: Biti sočuten je eno, ljubiti, brezpogojno vse ljubiti, prijateljje in sovražnike, domače in foréšte, vsakogar in vse, pa je nekaj povsem drugega.

“Pojdimo v miru!” je duhovnik sklenil mašo in s kora ja zabučala zaključna pesem:

Še gori ljubezen,
blažena gospa...

Liljani sedaj ni bilo do petja. Pobita je bila in čudno razdvojena in zdelo se ji je, kakor da se ji akordi, ki so polnili cerkveno ladjo, odkrito posmejujejo.

Slovarček:

ne vodmánkaš - nikoli ne izostaneš; *ben* - no, dobro; *ánka* - tudi; *vsanaámbot* - nenadoma; *sečán* - februar; *féno* - dopolnil; *se ni čev* - se ni počutil; *révav* - utegnil; *prič* - priti; *čuhnja* - kuhinja; *zajúgav* - zamajal; *trapáli* - tresli; *mi dere dušo* - mi je hudo; *še maj* - nikoli; *nánka* - niti; *kurája* - korajža; *žvelto* - hitro; *názot* - nazaj, spet; *úmbot* - takrat; *tokála* - zadela; *motorin* - moped; *je vóstal na špínklji vod jégle* - komaj se je izvlekel; *zdinla bužé* - dvignila v molitev sklenjene roke; *če* - proč; *vordnár* - ceneno, grobo; *tradíjo* - varajo; *léckimi* - tujimi; *kolpo* - udarec; *žlah* - kap; *ne pade vsaka návla* - ne izpolni se vsaka kletev; *zaprjéto* - uslišano; *mile maj pju mile* - eno tisočletje in nobeno več; *trba* - menda; *na drugo vijo* - drugače; *štémat* - ljubiti; *ranci* - pokojni; *barba* - stric; *bánkica* - majhna krsta; *bužca míkina* - ubožica mala; *puč* - mlaka; *bot* - krat; *voča* - oče; *krko* - koliko; *brižna* - uboga; *pole* - potem; *nonič, nona* - dedek, babica; *bravi* - priden; *brúmna* - pridna; *mačéla* - klavnica; *blágo* - živina; *kúmac* - komaj; *kompaníja* - družba; *ánka* - tudi; *vod kar pámaten* - od kar pomnim; *fáša* - povoj; *kadá* - kdaj; *kótlica* - krilce; *postólci* - čevljevki; *rátala pupa* - postala dekle, dobila menstruacijo; *dúkar* - dokler; *finíjo* - končajo; *anomálo* - nekoliko; *sez namo* - z menoj; *tórnav názet* - vrnil spet; *vodmérla* - odpustila; *ámbot* - nekoč; *prmrázo* - priskutil; *ánci* - pravzaprav; *šrajála* - govorila; *sanáki* - enaki; *anomálo masa* - nekoliko preveč; *zapeštála* - zrinila; *ji ne da gušta* - ji ne naredi veselja; *déjo* - pravijo; *kantála* - pela; *jémi* - imej; *roboštá* - ropota; *vlih* - prav; *ku bejo* - če bi oni; *ku bemo* - če bi mi; *skójíla* - prehranila; *znevídjo* - jih ne marajo več; *mášma* - zlasti; *shabílo* - ponesrečilo; *vokrívjet* - okriviti; *zdrela* - pokvarjena; *ki ti ne grejo* - ki jih ne maraš; *ni taku lalé* - ni enostavno; *sékrva* - tašča; *vsá lécka* - radodarna; *krstjana* - kristjanka, ženska; *an lécič* - malo; *potróštan* - vzbudim upanje; *pole* - potem; *se čujen bulša* - se počutim bolje; *lóra* - torej; *pajnsán* - mislim; *prédikav gupud* - pridigal župnik

Naslednje jutro mi je pripravila celo svojega jahalnega konja! Samo malo je opletal na začetku gozda, potem se je navadil na tujo jahalko in me je ubogal.

Posnela sem še nekaj redkega: vse jelše in celo neko divjo oljko, ki jo je kaka samotna primorska nevesta skušala prinesiti v njej tuji areal. Zaman, saj je prav vidno kazala znake propadanja. In kako je konj jezno pogledoval majhno drevo tuje vrste!

Potem je slišala streljanje in mimo se je pripodila sloka, kot čudež hitra srna. Zavrnila sem ji: "Beži!"

Tudi prestrašila sem se, pa ne zase, ampak za sposojenega konja. Zgrabila sem snemalno stojalo, projektor, torbo, jopič, hitro odvezala konja in odjezdila na glavno cesto. Da ni miru niti tod naokrog!

Po sicer prazni cesti sem po polurni ježi naletela na čredo ovac, ki so se preplašeno stiskale druga k drugi. Pred pastirjem, ki me je vljudno pozdravil, pa se je sušila ovčja koža. Odprta. Bilo me je groza. Bala sem se, da bom zagledala umirajočo žival in sem hitro zdirjala h gostišču. Če bi bila vozila avto, bi me bilo zagotovo zaneslo, ker me je prizor docela zmedel. Iz studa. Ne, prav nič ni idilična taka samota. Ljudje so tod zvijačni in kruti, da preživijo, verjetno revščino, mraz in bogve kaj še.

Gostilničarka je bila nadvse prijazna in si je z resnično radovednostjo ogledovala fotografije in je mimogrede izjavila:

"Nisem videla kačjih pastirjev v tako krasnih barvah niti v prirodo pisnih priročnikih! Da so na našem Pohorju, pa ne bi stavila niti pol dninarja!"

Ko sem se v žabici, ki je bila za take vožnje najbolj primerna, vračala preko Ljubljane v Trst, sem se ves čas spraševala, ali je bil moj izlet počitek ali del vakodnevnega stresa.

Mar sem se res po vsej težki izkušnji, ki sem jo imela za svojo življenjsko prelomnico, morala ukvarjati z neugnano množico, ki ji pač ni bilo treba nikoli študirati, ne na univerzi ne za kakršenkoli izpit, da uživa v življenju privilegije! Ne, si pravim: utišaj v sebi proslulo cankarjanstvo! Brikiju je vse to španska vas! On se je že na srednji vadil v mondenem stilu: zapisoval si je šokantne izraze, vadil francoščino in angleščino, da ne govorimo o

italijanščini, klatil se je s tujimi novinarji, da bi obvladal čim več zemljepisa in bi obvladal politično polje. Bil je površen v poznavanju slovenske zgodovine in umetnosti, ker je hitro ugotovil, da bo tak veter pihal v prihodnje čase. Uveljavljal se je in ona mu ni pomenila mnogo kot ena izmed tistih, ki

znajo izbrskati resnico, ne poznajo pa vrednosti sveta, to je mondenosti. Večkrat je privedel "nove časnikarje", tokrat pravkar nastavljeno lepo dekle, ki pa ni znalo ne v slovenščini ne v kakem drugem jeziku natipkati pravega članka. Opazovala jo je. Z nesramnim posmehom je

vedno koga pripravila do tega, da ji ga je korigiral in svetoval. Lepa Učka, ki je vseh omrežila z novicami, pobranimi iz bulvarskih tednikov, kakšne cene dosegajo francoski impresionisti na dražbah pri Sothebyju. Pri teh slavnih impresionistih se je na lepem pojavil Andy Warhol, ki da je prekoračil vsa pričakovanja. Kako bogati bodo Francozi! In da je med njimi Warhol najbolj bizaren. Kako da to misli? Da se ni vede pomotila in postavila med impresioniste tudi tega fotografa! Ko je pregledovala razne članke, je opazila, da je Učki dodeljena rubrika o knjigah. No, in tam je zapisala, da izhajajo nekatere knjige iz preteklosti, kar ni potrebno. Tolstoj, med drugim. In ta nesrečnica je vsak dan vpila, da ima doktorat iz književnosti in da bo pisala daljše intervjuje, ko bo dokončala magisterij. Toda vsak dan je tudi sprevrčala pojme, in kadar sem ji hotela karkoli svetovati, mi je zabrusila, da ona spada v "new age" in da je z njenega zornega kota svet popolnoma pomembno nov, ne pa stereotipen. Svet kulture, namreč.

Spet bom morala občudovati Učkino pričesko, skušala bom ustreči Brikiju, ki jo povsod priporoča, potem pa me bo tudi minilo vzgajati humanizem pri bralstvu, z obujanjem sočustvovanja ob groznih vojnih prizorih. Še vedno so v mojih sanjah in me mučijo.

V podlistku našega dnevnika objavljajo triler Agathe Christie. Pod vplivom Učkinih veleumnih nasvetov. O tem domači pisatelji niti ne črhnejo, čeprav vem, da imajo dobre medsebojne stike. Srečevala jih je v knjižnici, knjigarni, v Kulturnem domu. Radi poklepetajo. Vsak je prizadeven po svoje. V bistvu so to plahi ljudje, ki so svoje mlade

M. Žitnik

Čarodejke

(IV.)

sile porabili v pretekli vojni. Zlasti begunci živijo od daljnih preizkušenj. Kadar je mednje privršal Pavle Zidar, pa je bilo zelo veselo. Najprej je glasno preverjal, kdo je prebral njegovo zadnjo knjigo, potem pa je skritiziral vse ostalo, kar je izšlo od Lendave do Trsta, nakar ga je starejši pesnik povabil na kavo v bližnjo kavarno, kjer mu je Zidar predaval o sodobnih dilemah v literaturi, starejši pesnik, ves zagrenjen, pa je izpovedoval, kaj vse je treba ugotoviti o preteklosti slovenske zgodovine. Potem sta butnila v šinfanje, starožitni pesnik v preteklost, Pavle Zidar v sedanjost. Oba svetova sta se bila oblikovala v cankarjanski kritiki. Potem sta oponašala glavnega krivca, ki je objavljal v populističnem časopisu Christieno srhljivko. In sta primerjala slovensko ležernost s češkim ponosom na področju umetnosti. In sta ugibala, že malo vinjena, kako bi spremenili miselnost domačih magnatov, da bi bolje kotirali domačo prozo.

Nikoli se nista sprla, čeprav sta si bila ideološko na opozicionalnih točkah.

POSTALABASTER

Ne, niti tadv priletna ustvarjalca nista bila sama, sama na tem svetu sem bila jaz. Moralo bi me biti celo strah, saj so v Trst prihajali vsemogoči teroristi in bojavniki iz bližnjih bitk. Zaman si dopovedujem, da mi take stvari prigovarja strah, popolnoma logično je, da so si nekateri srečneži nabrali morje dragocenega plena po opustošenih mestih in sedaj kupujejo vile po zapadni Evropi. Tako so določeni tipi počenjali v vseh vojnah.

Sprašujem se, ali mi časopisno okolje še kaj pomeni. Stres iz Bosne? Groza z mostarskega mostu? Morala bi zares urediti tisti "vojni" dnevnik! Zakaj se mi zapleta skoraj vsaka pobuda? Stavki se mi zapletejo že na prvi strani. Ne vem, če bodo moje pogostno poročanje radi brali. Takih sumov nisem imela nikoli, ne o sebi ne o bralcih. Kaj pa zdaj? Sita sem svoje skrbnosti in natančnosti, ki ju nihče ne potrebuje. Nič ni v meni plavolasega, prej gnezdi v meni sinjebradec, hudobna radovednost, nepogrešljivi adut časopisnega čvekanja. Kisam se kot postana kaša. In četudi bi tiskala knjigo, ne vem, koliko zadovoljstva bi imela v svoji duši. In bralci, ki so itak naveličani od vseh hudih novic na prvi strani, imajo po svoje prav, ko si hočejo nekoliko oddahniti. Pa ne ob lirskih stihih kakega Byrona, kot v prejšnjem desetletju, oddahnejo se ob bolj "mastnih" stvarih. Nadutost nadrejenih pa je smešna. Cenijo stasite in napite visokorasle novinarje z globokim glasom in flagrantnim nastopom. Eden se v uredništvo pripopa opravljen kot Sherlock Holmes, z novim površnikom v levi roki, drugi,

s klobukom, kot kak filmar, odkriva in pokriva plešo. Vsi so tako hudo resni, teatralni in nenaklonjeni konkurenci, kakršna sem jaz. Ena sama parada! Joj, rabila bom veliko sreče in zdravega razuma. Celo sedaj, ko je Bosna mimo! Rabila bom olimpijski mir, ker takile "stasiti" časnikarji, sedejo in ti se moraš umakniti! Kot kokoši petelinu! Če človek ni pokoren njihovemu redu, postane tarča. Rekla sem si stotisočkrat: nikoli več!

Briki je zares prvi prišel sporočiti začudenje, kot je rekel, da sem si vzela dopust! Da si ni pričakoval tako zahrbtnih geste, jaz pa sem mu kar v šali zagrozila, kako ga lahko ovadim z dokaznim gradivom, da na Festivalu ni prav nič počel. Bil je, seveda, takoj vljuden in se je začel bahati s svojimi avanturami.

"Ja, veš, jaz sem pravzaprav delal dolg intervju igralki Joahini, a intervjuja še vedno nisem napisal. Ja, to bi lahko bil škandal, pa vsi bi lahko brali, časopis bi povišal naklado... In to naš šef ve, zato se Ti bom smejal, če boš začela s kakršnokoli ovadbo. In, deklica, saj nismo v srednji šoli, pač... to bi morala vedeti, da vse življenje pač ne delujejo iste igre."

Joahine v Benetkah nisem videla, da mi oponaša ovaduštvo, in to prav on, je vnovična podlost. Pa ima smisel razmišljati o kakršnokoli morali takih vetrogončičev? Nikoli!

Naj se zatečem k starožitnemu pesniku? In ga zamišljeno povabim na kavico in izvem, kaj sta si povedala z Zidarjem? Zelo stereotipna rešitev, toda bolje, kot da bi hodila k jogi z orientalsko mislečimi individui, ki me kvečjemu pomirijo do dolgočasje, tako da mi ne pride noben stavek z zanimivo mislijo več. Te omedlnosti bom uživala v penziji, na kar ne smem in ne smem misliti.

Toda, ko sem ga ob običajnem času iskala po knjižnici, so mi povedali, da je zbolel in da ga že nekaj dni ne videvajo. Kaj je še dodala mlada študentka, nisem niti slišala, verjetno je spet padla kak pripomba o starosti in betežnosti.

Seveda, znova sem se znašla v ateljeju, pred visokimi drevesi iz neznanega fantastičnega gozda! Marvin mi ga hoče podariti, a jaz se te slike ne morem nagledati, pa ne zato, ker je tako lepa, ampak, ker mi prišepetava neznane stvari. Pravim mu, naj nariše kakšne večbarvne metulje, da ne bodo drevesa tako samevala. Ob tej pripombi se smeje in pravi, da k drevesom spadajo kvečjemu kakšne veverice in veverički in da je vse precej otročje, a da se bo potrudil tudi z živalskim svetom.

Žal mi je, da mu sugeriram svoje poglede na umetnost, saj se v njej bolje znajde on sam, brez mojih priveskov. Kaj pa je važno, če so ali niso veverice in kune in srne v ozadju ali ospredju teh superrealističnih dreves s popolnostjo izdelanimi

podrobnostmi. Svet, ki ga ne poznam! Svet, ki je izginil na enem od koščkov naše Evrope. In potem je tu skažena slika. Pravim mu, zakaj jo je dokončal, ko je že v zasnovi narobe. Del hriba z zasneženim vrhom je namreč šepast in hrib je popolnoma napačno narisano. On pravi, da je to trenutek Vajonta. Jaz seveda onemim! Reče mi, da so na stvar vsi hote pozabili, nakar jaz v psihološki zmedbi rečem, da je vseh katastrof v tem stoletju absolutno preveč.

“Nisem bil nikoli svetnik, a določene stvari mora vsak človek vzeti s sočutjem.”

“Nekateri se prepričano otepajo sočutja in raje igrajo briškolo.”

“Ah, nekaj oddiha je treba imet. Jaz sploh nočem, da bi mi bil kdo podoben!”

Me je že grdo pogledal in je čas, da grem v uredništvo.

Vendar, tiste obljubljeni verzičke so me spravile iz zagrenjenosti.

Na internetu pogledam stare zgodbe iz Vajonta. Neki italijanski igralec jih je skonstruiral in interpretira recital. Gledam zelo dolgo. To je maša dvajsetega stoletja, pretresljivejša od filmov. Skoraj da dosega gospel. Kot Cankarjeva proza v živo. Je bilo temu našemu stoletju ime žalost? Ali “čuteče duše”?

Poročati moram o Mariji Callasovi, lepi Grkinji s prelepim sopranom. Spet drvim po gradivo. Če jo primerjam, Marijino usodo namreč, z usodo podobnih nadarjenih umetnikov, mi spet potrjuje vzporedni svet slikarstvo: Leonardo je služil bogatim, da je lahko uresničil svoje načrte. In naš arhitekt Plečnik bi brez Massaryka tudi ne bil zaslovel s svojimi materialnimi zahtevami. Ne, tega ne bom napisala, v članku bodo imenitne zgodbe o imenitnih ljudeh. In bom zanje dobila pohvalo.

Briki dela osladne pripombe, plavalasa novinka je z mano škodoželjno neprijazna, tiskarji se pripravljajo na poslovljni pir za odličnega stavca, ki se je obnesel zlasti kot korektor, potem ko smo iz starega sistema prešli na novodobno tehniko. Briki se ob njegovem odhodu hvali, da ni nihče nezamenljiv in da bo on odslej pobrskal po pravopisu, če bo kdo v zadregi. Nič se ne bom usajala in dajala pripombe.

Pa menda ne bom, vsa zmešana od zavisti in naglice, podlegla kakim neumnim zvezam kot časnikarka iz La dolce vita! Takole, tu in tam, se na moj telefon javlja neki lepoglasni in lepooki igralec, ali kaj je že po poklicu niti ne vem, in me skuša prepričati, naj grem na večerjo ali na potovanje. Šemasto! Celotni slikar dreves mi je enkrat ali dvakrat omenil, da ne odobrava razvrtnosti lezbijk in gayev, da je zgrožen nad pojavom, ki uničuje zlasti duha pri mladini. Pa saj sem mu dala prav. Mar

zato, ker se nisem poročila? Ker se nisem kazala z zaročenci okrog po šagrah in Marijinih praznikih? Da mi pregledujejo korespondenco je logično, saj sem bila na določeni politični ravni v Bosni. Torej sem nemara v nevarnosti. Ne, ravno zato sem zaščiten!

Naj simuliram pravičen odnos do združevanja in slikovno komentiram svojo pripadnost? Ah, tisti nekdo, ki zganja take šale, je lahko samo neumni, a prebrisani Briki. Povsod so taki tipi. Ne moreš se jim izogniti. In vse to dela zato, da bi ob krčenju delovnih mest pridobila moje mesto dražestna Učkica. Kar je logično.

Krotiti se bom morala, da ji ne bom na piru, ko bomo vsi natreskani, rekla kaj takega, kar vsakokrat mislim: neumna gos; ne tega ji ne smem nikakor povedati.

Stavec je s seboj pripeljal soprogo. Bila je kot izgubljena med tako nenavadno razgibanimi ljudmi, ona, skromna, čisto nič “gojena”, komaj kdaj je verjetno bila pri kaki poceni frizerki. Prišla je z avtobusom. Roke je imela zgarane in nohte tako pristržene, da takih ni več videti niti pri stavcih, odkar smo odpravili svinčene črke. Mož pa lep, uglajen, pisateljski, s pojočim glasom in ironičnim pristopom kot kak baron. Tokrat tudi izjemno eleganten, zares, najimnitnejši med vsemi kolegi, po znanju, nastopu in lepoti. Briki je ob njem kot petelin na vaškem dvorišču, ali, kot Paperoga v znanih Disneyevih slikanicah. Nekdo mu je oponesel, naj se kar drži v tem slogu dalje, da bodo risarji pri Disneyu imeli dovolj novega navdiha. In mi dovolj smeha. Usajal se je, odkar je prišla, Učka, pa skuša biti dostojen, in je ganljivo smešno, kako oponaša našega Sama. Vsi so vedeli, da bo hotel šef kako izjemno osebnost, da bi se potem vsaj malo pobahal in bi vzdržal prestiž, ki si ga je ustvarjal s pospešeno naglico. Tako je prišel direktor Čič, Klarisin stric, toda iz ozadja se je pokazala tudi pravkar uveljavljena igralka.

Ravno nasproti velikega omizja je bila televizijska napovedovalka, in ravnodušno sem lahko vrnila posmešek Brikiju, ki jo je objemal, kot bi me hotel opozoriti na to, kdo je pomembnejši in strokovnejši ob novi časopisni konstelaciji.

Naš upokojeni stavec se je z vsemi rokoval in pogovarjal olikano, kot bi se ne bilo zgodilo nič in kot bi bili vsi enaki. Ženi je bilo nerodno in je ves čas stregla, obenem pa je zardevala, kot bi se sramovala, da je padla v to družino.

Ker sem imela kar veliko časa, sem besedovala z nekimi profesorji, ki so bili kakorkoli povezani z našim časnikom, bodisi, ker so pisali kulturne in športne strani, predvsem pa so spadali v posvetovalni štab, saj časi niso rožnati. Bili so rožnati; vsaj nekaj let, ko so si bile slovenske stranke složne, ko

je začelo gospodarstvo poganjati presenetljive možnosti in je celo naš zakotni časnik skoraj podvojil naročnike. Potem so začeli razpadati stari sistemi in pojavila se je beograjska čaršija na oblasti. V razburljivih okoliščinah odcepitve Hrvaške in Slovenije sem videla dober znak za prihodnost, toda stvari so se tako hitro razvijale, da sem se morala vedno kje ali žrtvovati ali potuhniti. Spomnila sem se, kako sem razglabljala o filozofiji vojne, in moralistično obsojala "tiste, ki so v zadnji vojni vedeli, in se potuhnili", kar je bilo moralno načelo lepe povojne Evrope. Potem pa - kar naenkrat je etika spremenila barvo in javnost je kar navijala za vojne spopade in pomembno je bilo, kdo bo zmagal.

Veliki osvoboditelji Slovenije so si oddahnili, toda nekoč apatični intelektualci, boječi v svoji revščini, so usmerili svoje sočutje do Kosovcev in so z njihovi političnimi voditelji ustanovili alternativno revijo, s katero naj bi spremenili v javnem mnenju svetovnega prestižja podobo o Albancih, ki so zamarnjeni, neuki in nomadski narod. Te usluge Kosovcem so nekateri uredniki alternativne revije imeli za prvinsko poslanstvo, potem ko so dolga desetletja občudovali nekatere kosovske priseljence v Ljubljani.

Nekateri so se v kosovsko pravdo tako zaljubili, da so začeli celo prezirati domače, slovenske probleme. Ne, sem si rekla, v te zmedene razmere me ne bo vmešal nihče!

Vse kaj drugega je moja zgodba na obronkih tega propadajočega slovenskega teritorija, vse kaj drugega je zgodba našega časnika, ki postaja slabši in šibkejši. Sicer pa, imeti opravka z Brikijem, ki slovenskih osrednjih revij ne bere in jih nikoli ni prebiral, pa skuša smotrno uporabiti vse svoje adute, da bi napredoval. Morala bi jokati zdaj, ko odhaja pisateljski stavec v pokoj, pa se samo smejem in šalim, jem in nazdravljam, kot da bi se s tem odhodom pripravljali boljši časi.

"Brala sem vaše pamflete o balkanski vojni, gospa," je prišla k meni zgovorna igralka Živana. Dobro sem vedela, da drži za protibosansko stvar in zato sem naivno povzdignila kozarec ter ji začela peti hvalnico o njeni zadnji igri na ljubljanski televiziji.

"Zares, videti ste bili tako izvirni in energični, da sem se vživela v vaše igrilstvo!"

"Oh, pa še komedijski izraz! In v nadaljevanji, ki je kopija ameriških, ameriške pa so posnemanje francoskih in Francozi ponavljajo molierovske teme skozi stoletja! Tako rada bi igrala nekaj takega, kot je Julija ali Ana Karenina!"

"Koliko vlog ste doslej odigrali?"

"Verjetno kakih dvajset. Glavnih. V upanju, da

me ne boste pozabili, ko boste izbirali gradivo za leksikon!"

Na leksikon sem že pozabila. Saj res! Korven je ves navdušen hodil po knjižnicah in me je proglasil za svojo sodelavko. Igralka Živana je družabna in zato med prvimi izve, kaj se dogaja. Obljubim ji, da jo bom obiskala in bova razpravljali o zgodovini SNG.

"Veste," sem čustveno vznesena, "naše gledališče je bilo najbolj priljubljeno, ko smo vsi hodili po stranskih poteh in majhnimi stolčki v nerazsvetljene dvorane. Ko je bilo v mestu nezaželeno govoriti v slovenščini in smo bili polni zaupanja, hrepeneja, pričakovanja, kot izklesani iz enega kosa, iz ljubezni do naših predstav. Saj smo obiskovali kinodvorane, toda zgodovina teatra je nekaj posebnega na Tržaškem!"

"Ja, gospa Senta, zdaj pa boste morali reševati popolnoma drugačne uganke: kdo je popolnoma zaslužen in kdo je le mimoidoči gost v našem gledališču! Leksikon je napol znanstveno delo in selekcija podatkov mora biti verodostojna! Upam, da ne boste upoštevali samo mnenja gledalcev iz prvih vrst!"

"Nasprotno, selekcije jaz sploh ne bom delala, ker se bo po vsem, kar vem, pod vse podatke podpisal režiser Korven."

"Lepo vas prosim, njega pa so pozvali, naj aranžira to stvar, da bi jo kot knjigo bolje prodali, verodostojnost publikaciji pa lahko zagotovite le vi!"

"Pa on spada v agilni, po starem bi rekla, "akcijski" krog naših gledališčnikov!"

"Senta, oprostite, gospa Senta, ne maram opravljanja, toda vi sami dobro veste, da on, premlad kot je, ne more vedeti, da se je na teh naših deskah mudil in začel znova sam Ferdo Delak! Mar zares mislite, da bi brez Delaka delo tako steklo, kot je?"

"In prav v tem je vic! Da jaz mislim, kaj vse bo treba navajati, ne samo Delaka, ampak Černigoja in Cesarja in brate Sancine! Da ne govorim o igralkah, tu je bila Gabrijelčičeva, Drolčeva, in Lelja Rehar! In preden je prišel Joško Lukeš, je bila že ena veriga očarljivih igralcev! Zato je Delak lahko ustvarjal popolne drame in je Lukeš lahko igral popolnoma dovršeno vlogo Romea. In če bi ne bilo Budala, skrajno potrpežljivega možica, ki je bil v resnici bolj razgledan od vseh ostalih, občinstvo pa je lahko, edino na Slovenskem, z aplavzom in navdušenjem sprejelo dramo Globoko so korenine in se ni smejalo črncem na odru, ker je bilo pod zavezniško upravo navajeno na črnopolte ljudi. V Ljubljani so se še dolgo po naših uprizoritvah temu starokopitno odpovedovali, kot da bi bili premalo zreli!"

(dalje naslednjič)

Po ozkem pasu zemlje, ki ga je narava vdělala v nabrežne stene med Trstom in Sesljanom in zadržuje strmo padanje Krasa v morje, teče danes obalna cesta; zgradila jo je Italija, potem ko je zasedla kraje naših dedov in pradedov in še so živi nekateri, ki se tega spominjajo.

Na litografijah v črno-rjavi in belo-sivi barvi se nam ta svet ponuja, kakršen je bil pred približno stoptdesetimi leti: peščena obala z rti in rtički, ki segajo v morje, in prav ob vodi biser, Barkovlje, posejane z maloštevilnimi kmečkimi in ribiškimi domovi, razvrščenimi od Judovca do Trstenika, kjer še ni svetilnika.

Strme in ozke uličice so še pred četrto stoletja bile klanci, tlakovani z grobim kamenjem, ki so ga neurja lizala in prala ter venomer premikala in postavljala na glavo. Od obale do zadnjih njiv pod Grižo še danes vodi okoli štiristo vratolomnih stopnic.

Po povratku s sprehoda po nabrežju se zaustavi korak in oko se hrepeneče ozre v kopeaste rebri in smejoče se hiše, potopljene v akacije, glicinije, črnike in trte.

Božanski je krog letnih časov in dni in noči,

ki se odigravajo v tem naravnem amfiteatru ob akustiki in barvnih odtenkih, ki jim ni enakih.

“Lepo je tu živeti, biti tu doma, kaj, gospod Dušan! Mar ni lepo?”

“Meni praviš! Če tukaj ni lepo!” pokima s cigaro in z brado.

“In vsak trenutek dneva pogledovati dol na zaliv, da vidiš, kaj se tam vse dogaja, prisluškovati, kaj pravi morje!”

Z oblaki dima priplava nekaj kakor pritrdilen nasmeh brez pravega odgovora, a oči plavajo pod stropom: o morju ve preveč, da bi kaj rekel.

“Gremo v dež, se vam zdi?”

“Nisem prav prepričan. Galebi so se umaknili daleč na morje.”

Oči so še vedno pod stropom: tam se zbirajo spomini, prelivajo se obrazi, slike in dogodki.

Od morja, za streljaj pod oknom, vleče južnik in sili v domove z vonjem po jodu, soli in morskem koromaču. Tudi sem, v to sobano v pritličju je butnil in napel zavese.

Tako od blizu in brez klobuka je gospod Dušan videti veliko mlajši, brez gub na zagorelem obrazu, še vedno vzravnani in čvrsti. Zdaj je cigare konec in roka seže po drobnem kovčku na preprogi; kovček se dviga, pristane na mizi in se polagoma odpira.

“To je prav gotovo zaklad morskih gusarjev!”

“Če ima kdo domišljijo, lahko tudi. Zavisi od tega, kaj ima človek za zaklad!”

Roka zlaga in zlaga na mizo, ki ji ni konca. Le kako je moglo vse to stati v tistile škatli! Kot računalnik, ki dasiravno

majhen, nosi v sebi človeške usode in svet.

“Tu niso samo albumi, morske karte, listine, ampak tudi kasete. Posnetki vetra na Atlantiku?”

“Predvsem posnetki intervjujev, ki sem jih imel na bostonski televiziji in radiu. In tu, kot vidiš, so načrti za izgradnjo jadrnice, računi in tako naprej.”

“Tiste jadrnice, ki visi sedaj tu pred nami na steni v zlatem okviru, z jadri polnimi vetra, in ki ste jo zgradili z lastnimi rokami?”

“Tiste, tiste! Je lepa?”

“Nepopisno. Ko ste z njo pred približno četrto stoletja prepluli Atlantik, so revije in časopisi precej poročali o tem. Tudi v Sloveniji, vidim.”

“Pa kaj v Ameriki ne?” se zvrsti po prtu cela vrsta člankov napisanih v angleščini, izrezanih iz časopisov in revij.”

“Vse to? Hm. Je pa že tako, da vsako zgodbo, tudi tisto najlepšo, načne čas, tone v pozabo.”

“Saj to je hudič! Čas naredi svoje!”

“In človek svoje: lahko prepreči času, da zabriše spomin. Iztrga mu ga iz rok in ga prekali v nekaj

Bruna Pertot

Z jadrnico od Bostona do barkovljanskega portiča (I.)

otipljivega, na primer v napisano zgodbo!”

Odgovarja samo zaganjanje morja ob skale in nihanje vej pred oknom.

“Pa kaj niste menda nameravali o tem napisati knjigo?”

“Sem. Pa kaj je po tvojem lažje: napisati knjigo ali zgraditi jadnico?”

“Tega ne morem vedeti. So knjige, ki terjajo dušo in kri in leta trdega dela in potem so take, ki puščajo vodo in jih vleče na dno, le da danes se tega zaveda malokdo. Z ladjo je drugače.”

“Z ladjo je drugače, kako pa! Za ladjo je veliko huje, če se potaplja.”

Vidim, kaj tuhta: ladjo je gradil sedem let. Kaj ga je to stalo, ve on.

“Ha! Se ti je že kdaj zarežalo razjarjeno morsko dno naravnost v obraz?”

“Se je.”

“Pa prav od blizu in zares?”

“Prav od blizu in prav zares.”

“Možno. Saj ste bili tisti ‘od bark’. Ne?”

“Bili. Toda s knjigo, kako je bilo s knjigo?”

“Odlášal sem in odlášal. Bal sem se stroškov. Tako so minila leta.”

“Sem videla kakšen tak primer.”

Skozi vrata se neslišno priziba gospa Gloria z odsevi smeha v očeh: vseč ji je to obujanje spominov na čas, ko sta se njuna pogleda, takrat še v Ameriki, ujela in si rekla da. Toda morala bo z njim, je povedal takoj že od vsega začetka. Zgradil bo belo ladjo in jo popeljal na svoj dom v Barkovlje.

“Zakaj pa ne?” se je smejala. “Trst? Kje je pravzaprav vse to?”

Bile so lepe sanje. Potem so postale resničnost, saj se tudi sanje kdaj pa kdaj uresničijo.

Gospa hiti nekaj izpraševati in ponujati v angleško obarvani italijanščini in prične nalivati vodo, čaj, škotski viski. Iz registratorja pa prihaja znan glas: “Da, ladjo sem gradil sedem let in prav ste povedali: z njo nameravam prepluti Atlantik...”

Traka je nenadoma konec. Naznanja se oranžen pomladanski večer in jugo se sprevrča v vzhodnik. Skozi jambore v portiču prihaja kakor glas neznanega glasbila in krmilo, ki visi na steni v sobi, komaj zaznavno zaniha: zdaj na levo, potem na desno. V podu nekaj škrtne, prav kakor led na dnu čolna, ko se ob prvem zamahu vesla premakne z mesta. Vsi se delamo kot da nič ni, a vsakdo pričakuje s pridržanim dihom, saj se je sobana premaknila, kot da jo nosi voda in drsi, drsi nekam nazaj in nenadoma se vse izpremeni.

* * *

Na dvorišču se zdaj prepletajo mladi glasovi. Jih je kar nekaj: med njimi Dušan. Seveda je on, še mladenič, a prav on. Že lepo zraščen, nekakšen barkovljanski Tarzan s temno grivo, že prvak v skokih v vodo. Kar jih pomnijo starejši, so bili večinoma vsi taki ti Pertoti, posejani gor po hribu, od obalne do “Bele ceste”, z lasmi kakor iz goste črne žime in s temnimi očmi in zagoreli od sonca, ki ga niti zime niso mogle povsem izbrisati. In postavni in krepki so bili in zakaj ne, zelo lepi, da jih je bilo prijetno gledati.

Dušan, družini še danes rečejo “od Slovenca”, hodi zdaj še v šolo, v srednji hiši na dolgem dvorišču stanujejo tisti “od Črnivca” in prav na koncu tisti “od Kueže”. Ti pa so že možakarji: Angelo, cenjen urar, ki ne samo da skrbi, da barkovljanske ure utripajo zdravo, ampak izdeluje tudi čolne: skupaj z bratom Pepijem in svakom Karlom. Pa še nekaj jih je. Kdo bi prepoznal vse?

Razposajeni so in glasni, ker so pravkar dogradili šestmetersko jadnico “Anpeko” in, ker ji niso mogli nadeti treh imen, to je Angelo, Pepi in Karlo, so stisnili v eno samo besedo prvi zlog vsakega imena.

Po stezi iz pašna prihaja gospa Mimi Švagljeva s košarico ronglojev in sitom komaj požetega radiča: ah, kakšne vonjave!

“Boš dal mir!” se razburi nad sinom, ki vleče sestro Sonjo za lepe črne kite.

“Mamaaa! Je končana, je končana!”

“Kaj je končano, kaj vpiješ?” ni dovolila, da bi otroci bili preglasni.

“Barka, razumeš, je prav končana! Za na morje!”

“Ah, hvala Bogu, da je,” je mati vesela.

“Vsaj ne bo silil vsak dan v sosesko, ko se bo treba učiti,” razmišlja sama pri sebi.

Zdaj vidi, kako se v sinu rojeva strast do morja in čolnov. Recimo, da se samo prebujajo, saj jo nosi v krvi po starem očetu Jakobu, ki da je preživel več svojih dni na morju kot na kopnem in ga je pobrala španska mrzlica, prav ko se je oče Drejšček vrnil s soške fronte.

Je pa to tudi čas, ko si je fant izostril čut za prepoznavanje lesa in sukati mizarško in tesarsko orodje, česar ne bo pozabil nikoli.

Zdaj bo treba “Anpeko” ponesti po strmih in ozkem klancu do moliča in ga ob prvi plimi spustiti v morje: to pomeni nesti jo na rokah kot otroka in paziti, da ji najmanjša praska ne skazi prelepih bokov. Potrebna bo pomoč kakšnih sedem krepkih moških.

Nič nenavadnega. Tako delajo vsi gor v bregu: pravkar končujejo “ščifo” pri Drjačih in pri Šeraki, ki stanujejo prav za Slovenčevo domačijo. Iz roda v rod so jih izdelovali vsi tisti Martelanci, ki so živeli tu, med klanci in vsi tisti Pertoti, Ivan Marija, David Marija, Jakob Marija in več ne vem, kateri Marija in Matija, ki so jim stari ob krstu nadevali poleg moškega tudi Marijino ime, morda zato, da bi jih obvarovala na morju, ko bodo odrasli, in kar je bilo, menda, a ne zagotovo, samo barkovljanska navada. In morje jih je priklepalo nase, dokler so dihal. Težko je bilo to dihanje in pogosto je viselo na nevidni nitki.

Sinovi se niso izneverili morju, le da so mnogi postali odlični mizarji in tesarji. Zdaj hodijo celo študirat nekateri.

Iz domov diši po pečenih ribah in ocvrtih kalamarjih, kmalu bo čas za večerjo, in gor po klancu prihaja oče Drejšček iz službe v banki in z glavo polno kot škaf. Kako je vroče! Toda čim stopi pod domači latnik, se ga polasti blaženo počutje. Zdaj bo samo še zalil solato in potem užival ob večernem hladu.

“Pa je kaj vode?”

“Kaj izprašuješ vedno isto, seveda je! Kaj je ni načrpal Dušan kot vsak popoldan! Uf!”

Skoraj vsaka hiša ima še vedno vodnjak in v vsakega priteka imenitna voda iz zdravega kraškega drobovja.

In Gloria, kje je Gloria? Ona je zdaj še deklica in se sprehaja po bostonskih ulicah.

Dnevi tečejo počasi in mirno v tem zelenem amfiteatru, ki gleda na morje; življenje, tisto z veliko začetnico, se zdi daleč nekje. V resnici je že na klancu, tik za vogalom in se bliža z naglimi koraki. Starejši, ki so ga že videli od blizu, so tiho in vedo, da ima strašen obraz: ime mu je vojna.

(dalje)

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da je slikar Giotto za svoje znamenite freske v kapeli Scrovegni v Padovi uporabljal temnomodro barvo, ki jo je dobival iz zmlatega kamna, ki je prihajal iz Afganistana, in da do te barve Grki in Rimljani niso znali priti...
- da je v 750 strani dolgi knjigi Egona Pelikana “Tajno delovanje primorske duhovščine pod fašizmom” najti tudi seznam tajnih imen članov ilegalne socialno-krščanske organizacije (npr. Žerjal - Virgil Šček, Tonca - Anton Vuk, Doktor - Ivo Juvančič...)
- da Slovenci poslušajo radio v povprečju tri ure na dan, in sicer 68% doma, 14% na delovnem mestu, 15% v avtomobilu, 2% pa drugje...
- da je italijanska vlada odobrila načrt za gradnjo največjega visečega mosta na svetu, dolgega nekaj več kot pet kilometrov in širokega šestdeset metrov, ki naj bi povezoval celinski del Italije s Sicilijo, stal pa naj bi 7 milijard ameriških dolarjev...
- da je 5. in 6. julija koroška Katoliška akcija na pobudo Vinka Ošlaka organizirala v Rebrci simpozij o Theodoru Haeckerju, katoliškem mislecu, piscu dela “Vergilij, oče Zahoda”, enem velikih svobodnih nemških duhov v času nacistične vladavine...
- da je verski tednik Družina, ki letos praznuje petdesetletnico, doživel največji razmah v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je dosegel naklado 120.000 ob velikih praznikih pa tudi 140.000 izvodov...
- da je med letoma 1978-2000 število katoličanov v absolutnih številkah zraslo od 756 milijonov na milijardo, a da se je zmanjšalo sorazmerno s svetovnim prebivalstvom (od 17,99% do 17,28%)...
- da v Mojstrani tečejo priprave za ustanovitev Slovenskega planinskega muzeja, ki naj bi stal od 400 do 500 milijonov tolarjev, odprt pa naj bi bil l. 2006...

V tistih kritičnih časih je bilo že samo dejstvo, da je bil kdo iz kateregakoli vzroka priprt, velik riziko. Če pa ga je kak pripadnik fašistične ali nacistične stranke ovadil (kot se je to zgodilo pisatelju Borisu Pahorju), in so slučajno ravno takrat partizani izvedli kako akcijo proti okupatorjem, je bila verjetnost, da ga kot talca obesijo, zelo velika. Nekoliko posrednejša, a zato nič manj smrtonosna, je bila nevarnost, da ga v sorazmerno 'zmernejših' okoliščinah odpeljejo hirat v kako nemško koncentracijsko taborišče.

Nevarno pa je bilo tedaj tudi za normalnega občana na prostosti. Obiski angloameriških letal so bili vedno pogostejši. Ko so se prikazala, jih je nemška protiletalska služba vsakič začela obstreljevati. Če so letela zelo visoko, so jih obstreljali s topovi "88", ki so veljali za najboljše izmed vseh tistih, ki so jih uporabljali v drugi svetovni vojni. Prvič jih je na terenu preizkusila med špansko državljansko vojno nemška "Legion Condor". Eksplozije šrapnela so pustile na nebu gost črn oblak in drobci šrapnela, ki bi padli komu na glavo iz višine nekaj kilometrov, bi kljub sorazmerni majhnosti lahko bili usodni! V takem primeru je bilo najbolje umakniti se čimprej s ceste. Na fotografiji vidimo med drugim 9 cm dolg drobec, ki tehta malo več kot 40 gramov.

Če se dobro spominjam, so Nemci namestili okoli Trsta 18 topov "88" skupaj z žarometi, ki so skušali ponoči sestreliti kakšno sovražno letalo. Iz našega 'opazoval-

nega' okna v spalnici sem nekega večera opazil veliko štirimotorno letalo, ki se je svetilo kot zvezda večernica tik po zatonu sonca in je skušalo ubežati tem žarometom tako, da je stalno menjalo

smer ali višino leta. Vendar zaman! Znašlo se je v takem ognjemetu šrapnelov, da je naenkrat začelo goreti. Bilo je predaleč, da bi lahko rekel, ali je padlo in kam... nemara v Jadransko morje.

V okolici Trsta so prve bombe padle 31. januarja 1944 blizu Škednja. Verjetno

je angleško ali ameriško letalo, ki ga je zadel šrapnel protiletalske obrambe, hitro odvrгло težki tovor, da bi zmanjšalo porabo goriva in se tako utegnulo vrniti na letalsko bazo v južni Italiji.

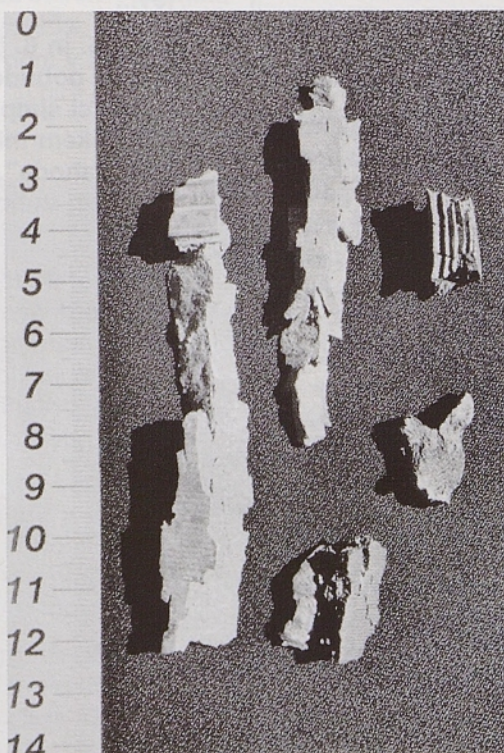
20. aprila 1944 je švadron bombnikov napadel Opčine. Pri Sv. Andreju se ni kaj dosti o tem zvedelo, morda zato, ker z našega 'opazovalnega'

okna ni bilo videti tja gor. Po poznejših bombnih napadih, ki so prizadeli naš okraj, se spominim, da sem moral hoditi po vodo do javnega vodnjaka. Medtem ko sem čakal, da se vrč napolni, sem videl pravo procesijo ljudi, ki so prišli gledat naše kraje kot neko senzacija, ki se je zgodila daleč od njih. Če pomislimo na one radovedneže, ki se dandanes na avtocesti zaustavljajo, s čimer neizbežno povzročajo prometne zastoje, samo zato, da bi videli, kaj se je komu pripetilo, bomo ugotovili, da so se spremenile le okoliščine, ne pa bistvo človeške narave.

Dva dni po bombnem napadu na Opčine je prišlo 22. aprila 1944 do bombnega atentata na tržaški "Deu- ➡

Peter Merkù

Iz spominov na starše (XX.)

Drobci šrapnela.

Un attentato dinamitardo al "Deutsches Soldatenheim,"

Ufficialmente si comunica:

Ieri, sabato, elementi comunisti hanno compiuto un attentato dinamitardo al «Deutsches Soldatenheim» a Trieste, che è costato la vita ad alcuni soldati tedeschi e ad alcuni civili italiani.

Sono state arrestate in gran numero persone della cerchia più vicina agli attentatori. La Corte marziale ne ha condannate a morte 51. La sentenza è stata eseguita immediatamente.

Il Piccolo je objavil razglas o atentatu.

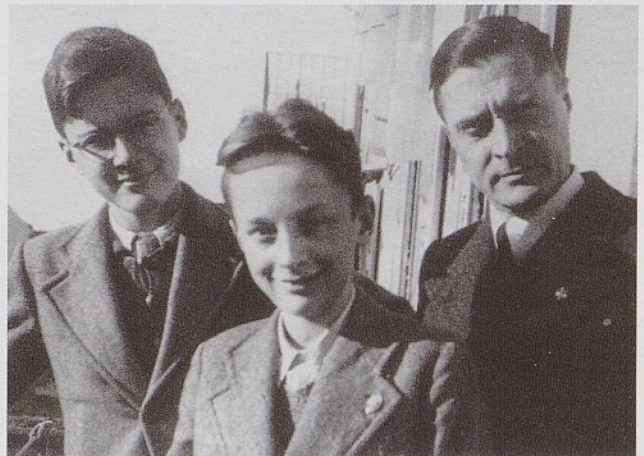
↳ tches Soldatenheim", in sicer na njegovo menzo. Atentat sta izvršila dva sovjetska vojaka, ki sta iz nemškega ujetništva zbežala k partizanom Gradnikove brigade, v tako imenovano "Rusko četo". Mirdamat Sejdiv in Mehti Gusjenov-Husein Zadej iz Azerbejdžana, v nemški uniformi, sta vtihotapila v menzo tempirano bombo. Nemški okupator je iz maščevanja naslednjega dne obesil po stopnišču palače Rittmeyer 51 talcev, ki so jih tja privlekli iz raznih ječ in mučilnic. Med njimi je bila tudi tista nasmejana gospodična iz Avberja, ki je po kapitulaciji Italije prvič razobesila slovensko zastavo na zvoniku v Avberju. Nemci so jo prijeli v Trstu kot kurirko in strahotno mučili v bunkerju SS na Oberdankovem trgu. 23. aprila so jo obesili skupaj z ostalimi petdesetimi nesrečnejši.

Oče je istega dne hotel iti mimo hotela Milano in ko je videl dokajšnjo gnečo okoli palače Rittmeyer, se je ustavil na vogalu med ulico Ghega in trgom Dalmacija ob dveh visokih oficirjih nemške vojske. Eden, bil je major, je vidno razburjen dejal svojemu kolegu: "Das ist ein Kulturskandal!" (To je kulturna sramota). Ko mi je oče to pripovedoval, še ni vedel, da med obešenci visi tudi uboga Zora Grmek. Sam si tega tudi nisem predstavljal, ko sem naslednjega dne šel mimo in gledal skozi razbita okna menze, če je videti obešence. Komaj po končani vojni smo zvedeli, da ni samo njen brat Ciril bil ustreljen v Sežani, temveč da je tudi Zora žalostno končala v ulici Ghega. Šele iz pripovedovanj drugega partizana, ki je bil istočasno priprt v bunkerju, smo brali v Primor-

skem dnevniku 14. aprila 1974, kako je bila mučena. Ljubomir Černe piše: "Skušal sem vzpostaviti besedni stik z njo tako, da sem jo pričel tolaziti v slovenščini. S hripavim glasom mi je odgovorila, da ne more prenašati bolečin, katere so ji prizadeli SS-ovci na zaslišanju, da jo zebe, ker da so jo pustili ležati kar na golem cementu. Skušala je dopovedati, da si ne more urediti železne vojaške postelje, da bi lahko na njej ležala. Večkrat je klicala na pomoč svojo mater (saj ji je bilo komaj 22 let) in tarnala je, kaj da so SS-ovci naredili iz nje. Povedala je, da ni več za nobeno rabo, da je njeno življenje končano. Na meni - je dejala - so brez sramu počenjali vsa mogoča najgrša nasilja, poleg tega pa me topli in butali z glavo v zid. Hodili so po meni in mi lomili kosti, da ne morem več hoditi. Prav nič si ne morem pomagati sama, kaj bo z menoj, kaj bo z menoj, je ponavljala v stokanju."

Težko mi je, ko si predstavljam očetove skrbi za naju, doraščajoča sinova, po mamini smrti. Ne samo boleost zaradi smrti najljubše osebe, ampak tudi dodatna stalna bojazen, če se bomo zvečer vsi trije spet snidli, in če bomo še zdravi. V nekaj mesecih je oče znatno shujšal. Če primerjam fotografije iz tistega časa, je razlika očitna in boleča. Zanimivejša se mi zdi fotografija, na kateri smo vsi trije na balkonu stare mame Katharine v ulici Sette fontane nekaj časa po mamini smrti. Očetov obraz je zaznamovan od trpljenja in skrbi. Pavle je tudi resen, ker je gotovo globlje razumel našo situacijo nego jaz, ki se na fotografiji edini še smejem, saj so me obdajali družinski člani in ožji sorodniki, ki so do neke mere kolektivno nadomeščali mamo.

(dalje)

Nekaj tednov po mamini smrti (z leve): Pavle in Peter z očetom.

odprta vprašanja

V prejšnji številki smo objavili prvi del povzetka predavanj in srečanj na temo Krščanstvo in politika, ki nosi datum 5. april 1986. Objavljamo drugi del omenjenega povzetka.

“3) Krščanski socialni nauk poudarja tudi načelo subsidiarnosti: kar lahko stori nižja instanca, mora višja prepustiti njej. Tu prihaja na dan odnos države do tako imenovanih “vmesnih skupnosti in združenj”, ki igrajo bistveno vlogo v družbi. Za kristjana se odpira neomejena možnost delovanja. S poštenimi sredstvi (ne nasilnimi) lahko brez pridržkov nastopa za poštene cilje, tudi v politiki. Načelno ni nobenega stvarnega razloga, da bi se kristjani ne smeli združevati v samostojno stranko, a le pod pogojem, da ne nastopajo v imenu Cerkve, ampak kot državljani, ki imajo isto pravico do združevanja kot drugi.

To bi veljalo lahko tudi za duhovnike, ki pa se temu odpovedujejo iz pastoralnih razlogov.

4) Zadržanje slovenskih katoličanov pri nas v politiki in sploh v javnem življenju je problem, o katerem premalo skupno razmišljamo. Delamo na podlagi osebnih, trenutnih uvidov, potreben pa bi bil tudi skupen razmislek, neko temeljno skupno stališče (ne sicer strankarsko ali “strujarsko”), tudi z duhovne plati.

Med razgovori je prišlo na dan splošno mnenje, da manjka neki forum za tako razmišljanje in za oblikovanje neke “krščanske kulture”, ki je z vsemi temi vprašanji povezana.

Nujno bi morali skrbeti za vzgojo kadrov, za širjenje krščanskih moralnih načel in temeljev socialnega nauka ter antropologije.

Poudarjen je bil še bistveni pomen resnične kompetence ljudi, ki se aktivno vključujejo v javno delo.

Zanje bi moralo verno občestvo skrbeti tudi z duhovnimi srečanji in podobnimi pobudami.

5) Glede splošnega položaja pri nas so se pojavila različna stališča. Eni so bolj optimistični in vidijo tudi v sodobni sekularizaciji pozitivne vidike, drugi so glede razkristjanjenja bolj pesimisti.

Različni so pogledi tudi na vlogo katoličanov v slovenski stranki (kjer bi med drugim lahko več storili za žgoče probleme družin, ostarelih itd), na odnos do SKGZ in SSO, ustanov, ki naj bi bile po svoji naravi skupne za vso manjšino, pa to dejan-

sko niso (kot možnosti so se omenjali: načelno odklanjanje, prizadevanje za spremembo, skupno temeljno stališče).

Veliko je bilo razmišljanja še o šoli, verouku, narodnosti, pacifizmu.”

Iz gradiva o neki prenovi (4)

Toliko “uradni” povzetek. Iz zapisnika vsekakor izhaja, da se je diskusija, ki je bila 6. marca 1986, dotaknila tudi drugih vprašanj, na primer: “katoličani politiko še vedno raje prepuščamo drugim”, “zakaj skavtska organizacija ni pristopila k SSO?”, “vpliv profesorjev na maturante”; “ni zaupanja v Slovensko skupnost”; “vzgajati h krščanski odgovornosti, ne le za Slovensko skupnost”; “katoličani morajo ustvariti nekaj tudi v Slovenski skupnosti”; “škoda, da je zamrlo Slovensko ljudsko gibanje”; “za politično vzgojo mladih bi morali ustanoviti politično šolo”. Kot zanimivost naj bo zapisano, da je bil zadnji predlog izpeljan v obliki študijsko zasnovane “politične delavnice”, h kateri se je prijavilo okoli 30 mladih.

(dalje)

Vladimir Kos

Ob cestnem kandelabru

Prav zgodaj zjutraj sem ob kandelabru.
In čakam in potem je zora tu:
smehljaje se, vsa mlada od pozab
preteklosti, od novih ur obljuje.

Smehlja se mi; razumeva se z zoro:
stvari je dobrih zmeraj več kot zlih -
čeprav nas zlo boli, boli razdor,
boli polom, ki vanj življenje niha.

O, če bi zora mogla razumeti,
za kar bila nam je ustvarjena,
bi hitel ji nasproti razodet,
da vsako jutro trden up oznanja.

SPOMINI CLAUDIA TONELA

Vidni povojni tržaški komunistični voditelj Claudio Tonel je pri založbi Editori Riuniti na 366 straneh izdal osebne in politične spomine z naslovom *Ne valeva la pena* (Izplačalo se je).

POPRAVEK

O MARIJANU PERŠIČU

V januarski Mladiki je bila kratka vest o posmrtni izdaji dnevnika avstralskega izseljenca Marijana Peršiča. Avtor se je v resnici rodil leta 1923, ne 1932.

KOČEVSKI ROG

Pred breznom Pod Krenom v Kočevskem Rogu sta bili 9. junija spominska maša in slovesnost. Somaševanje za pobite žrtve komunizma je vodil ljubljanski pomožni škof Andrej Glavan. Med komemoracijo pa so spregovorili Lenart Rihar, Marjeta Humar in poslanec Jože Bernik. Kakih 3.000 romarjev si je lahko pri grobišču ogledalo novo spominsko obeležje, ki ga je postavila Nova slovenska zaveza: Slovensko solzo iz črnega afriškega marmorja.

NARODNOPOLITIČNI SEIZMOGRAF - II. DEL

Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček iz Trsta je izdal svoj 35. "beli priručnik", knjigo "Narodnopolitični seizmograf - II. del" s podnaslovom "Dokumenti o samostojnem političnem nastopanju Slovencev v Italiji 1992-2001". Uredil jo je Ivo Jevnikar. Publikacija s takim naslovom, a brez oznake, da gre za prvi del, je izšla leta 1993. Prinašala je predsedniška in tajniška poročila na deželnih kongresih Slovenske skupnosti od strankinega ustanovnega kongresa leta 1975 v Devinu do 7. kongresa leta 1992, poleg tega še fotografije protagonistov, statut in drugo gradivo. V tej knjigi pa so poročila od 8. kongresa (1994 v Trstu) do zadnjega, 11. kongresa, ki je bil decembra lani v Gorici. V gradivu, ki ga poživljajo dokumentarne fotografije in urednikova spremna besedila, se živo čuti utrip naše narodne skupnosti, saj zajema najpomembnejše probleme zadnjega, tako razgibanega desetletja.

Knjigo sta 5. junija predstavila v Gorici Martin Breclj in Ivo Jevnikar, večer je vodil Bernard Špacapan, na začetku pa je pozdravil predsednik krožka Rafko Dolhar.

ŠKOF SLOVENSKEGA IZVORA V ZDA

Papež Janez Pavel II. je 31. maja imenoval za škofa v mestu Covington v državi Kentucky v ZDA duhovnika, katerega stari starši po očetovi strani prihajajo iz Črenšovcev v Prekmurju. To je msgr. Roger J. Foys, duhovnik škofije Steubenville v Ohiu. Rodil se je 27. julija 1945 v slovenski župniji sv. Štefana v Chicagu. Obiskoval je tamkajšnjo župnijsko šolo, nato pa študiral v Steubenvillu, kjer je bil leta 1973 posvečen v duhovnika in kjer je 29 let služboval kot župnik, obenem pa kot sodnik cerkvenega sodišča in profesor v bogoslovju. Opravljal je zelo odgovorne službe, postal generalni vikar in prejel častni doktorat.

TEČAJ LEPE GOVORICE

Slovenščina v zamejstvu je vedno bolj pod udarom tujega večinskega jezika. Ničkolikokrat slišimo ljudi, ki se razburjajo zaradi slabega jezika, ki ga pišejo in govorijo v naših medijih. Radijski oder se s tem problemom ukvarja že nekaj let, zato prireja "tečaje lepe govornice". Letošnji tečaj, ki je trajal vso zimsko sezono, sta vodili Matejka Peterlin in Maja Lapornik. Kot predavatelj pa je na njem sodeloval tudi napovedovalec Radia Slovenija Janez Dolinar. Ob koncu tečaja so v dvorani nekdanjega Narodnega doma v Trstu priredili pevsko-recitacijski večer, pri katerem je poleg tečajnikov sodeloval še zbor Jacobus Gallus pod vodstvom Janka Bana. Za nastop so prireditelji izbrali tekste in pesmi na temo: Srečko Kosovel in Trst. Tečaj lepe govornice je podprlo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

Iz delovanja Društva slovenskih izobražencev

Niko Grafenauer, France M. Dolinar, dr. Egon Pelikan, prof. Jože Pirjevec in Ivo Jevnikar (levo); prof. Tomaž Simčič in prof. Vincenzo Mercante (desno).

Redna sezona ponedeljkovih večerov Društva slovenskih izobražencev je maja meseca dosegla svoj vrh. Tako se je prav v maju zvrstilo nekaj izredno zanimivih in dobro obiskanih večerov. Prvi tak večer je bil v ponedeljek, 6. maja, in sta ga skupaj pripravila DSI in Knjižnica Dušana Černeta. Predstavili so bogato študijo dr. Eгона Pelikana z naslovom "Tajno delovanje primorske duhovščine pod fašizmom". Knjigo je izdala Nova revija, predstavili pa so jo zgodovinarja France M. Dolinar in Jože Pirjevec, glavni urednik založbe Niko Grafenauer in avtor. Večer je vodil Ivo Jevnikar. Tudi naslednji ponedeljek, 13. junija, sta skupaj priredila Društvo slovenskih izobražencev in Knjižnica Dušana Černeta. Gost večera je bil prof. Vincenzo Mercante, ki je napisal knjigo o tržaškem škofu Andreju Karlinu. Delo je predstavil prof. Tomaž Simčič. Sledil je v ponedeljek, 20. maja, večer posvečen škedenjski železarni. O njeni preteklosti in sedanjosti sta govorila Dušan Jakomin

in inž. Aljoša Vesel. Zadnji ponedeljek v maju pa je bila v Peterlinovi dvorani okrogla miza na temo "Tragika selitev in izgonov: Kanalska dolina, Koroška, Kočevska". O dogajanju pred 60 leti in o knjigi Maria Gariupa "Opcija za tretji rajh v Kanalski dolini" ter o zborniku "Pregon koroških Slovencev" so govorili dr. Tone Ferenc, dr. Rafko Dolhar, dr. Avguštin Malle in dr. Mitja Ferenc. Okroglo mizo je vodil Ivo Jevnikar. V ponedeljek, 3. junija, je bil gost večera DSI mednarodno priznani operni pevec Marko Fink. Z njim se je pogovarjal Ivo Jevnikar, slišali pa smo lahko tudi nekaj posnetkov njegovih izvedb. Pred večerom z znamenitim pevcem je slikar Marijan Tršar namestil v predverju Peterlinove dvorane sliko iz cikla Holokavst, ki jo je poklonil Društvu slovenskih izobražencev. Naslednji ponedeljek, 17. junija, je DSI posvetilo večer napovedanemu zborovanju tržaške Cerkve. O tem so govorili koordinatorski za slovensko udeležbo na zborovanju.

Dušan Jakomin in inž. Aljoša Vesel (levo); dr. Avguštin Malle, dr. Rafko Dolhar, dr. Tone Ferenc, Ivo Jevnikar in dr. Mitja Ferenc (desno).

SPOMIN NA RINA MARKIČA

Na Lesah v Benečiji so 15. junija ob 20-letnici smrti poimenovali trg po duhovniku Rinu Markiču. Ko je bil tam kaplan v letih 1964-73, je dal novega zagona ne le verskemu, temveč tudi slovenskemu kulturnemu življenju (zbor Rečan, kulturno društvo Rečan, Senjan beneške piesmi, Beneško gledališče), zaradi česar je bil v težkih letih tarča hudih nacionalističnih napadov, ki so mu načeli zdravje in prinesli njegovo oddalitev od tiste župnije. Umrl je malo pred dopolnitvijo 42. leta.

Na slovesnosti na Lesah so spregovorili Tomaž Pavšič, župnik Azeglio Romanin in župan Lucio Paolo Canalaz, zapel je zbor Rečan, dramska skupina Prosvetnega društva Štandrež pa je v režiji Emila Aberška pomenljivo izvedla dramo Kaplan Martin Čedermac po romanu Franceta Bevka.

SLOVENSKA ODBORNIKA V GORICI

Po občinskih volitvah v Gorici, ki so po osmih letih prinesle zmago levi sredini in sedem slovenskih občinskih svetovalcev v 40-glavi občinski svet (4 svetovalci Slovenske skupnosti, 2 svetovalca Demokratične levice in 1 svetovalec Stranke komunistične prenovе), je bil v Gorici končno spet imenovan tudi slovenski občinski odbornik. V občinski vladi je deželni tajnik SSK odv. Damijan Terpin.

Istočasno je bil po daljšem obdobju imenovan tudi slovenski član goriškega pokrajinskega odbora. To mesto je dobil časnikar Marko Marinčič.

40. PRAZNIK ČEŠENJ

Slovensko prosvetno društvo Mačkolje je v dneh od 24. do 27. maja priredilo jubilejni, 40. Praznik češenj. Ob tej priložnosti je izdalo spominsko razglednico in si oskrbelo uradni dvojezični priložnostni poštni pečat.

UMRLA PROF. MACA TOMŠIČ

Na Golniku je 12. junija umrla ena izmed vse redkejših prič demokratičnega odporiškega gibanja v Sloveniji, Marija Ana (za prijateljke Maca) Tomšič. Rodila se je 2. februarja 1923 v Ljubljani. Med vojno se je priključila nacionalni ilegali in delala pri Državni obveščevalni službi Jugoslovanske vojske v domovini (slovenski četniki). Gestapo jo je med znano akcijo na Vidovdan 28. junija 1944 z mnogimi drugimi aretiral v palači Bata v Ljubljani (danes so tam uradi Svetovnega slovenskega kongresa). Po preiskovalnem zaporu so jo še z dvema dekletoma in enim fantom poslali v delovno taborišče v sklopu Auschwitza. Kot pripadnica protikomunističnega in protikomunističnega odpora pa je bila po vojni zaprta v delovnem taborišču Ferdreng na Kočevskem.

Tomšičeva je bila po poklicu profesorica angleščine, dolgo let na gimnaziji za Bežigradom. Nekdanji maturanti 4. a razreda, ki mu je bila razredničarka, so se ganljivo poslovili od nje na pogrebu 17. junija na Žalah.

NAGRAJENA PAHORJEVA NEKROPOLA

Radio SWR iz Baden-Badna v Nemčiji je po glasovanju 35 priznanih literarnih kritikov podelil svojo nagrado kot najboljšemu delu zadnjega obdobja Nekropoli tržaškega pisatelja Borisa Pahorja, ki jo je v nemščino prevedla Mirella Urdih Merku.

EGIDIJ VRŠAJ: SLOVENIJA V EVROPSKI UNIJI

Ekonomist in časnikar dr. Egidij Vršaj je pri Ognjišču iz Kopra in Mladinski knjigi iz Ljubljane izdal študijo na 311 straneh in v 22 poglavjih Slovenija v Evropski uniji. Predgovor je napisal prvi predsednik demokratičnega slovenskega parlamenta dr. France Bučar, obširen povzetek v angleščini pa je prevedel dr. Janez Arnež.

Prva predstavitev je bila 17. junija v Ljubljani, kjer so spregovorili F. Bučar, član ožje pogajalske skupine za vstop Slovenije v EU Miro Prek in avtor, druga pa 26. junija na Opčinah pri Trstu, kjer so spregovorili glavni urednik Primorskega dnevnika Bojan Brezigar, ravnatelj Slovenskega deželnega gospodarskega združenja Vojko Kocjančič in avtor.

Dr. Vršaj je tako izdal že devet knjig pravno-ekonomske stroke, ki živo zadevajo slovensko stvarnost: sedem v italijanščini, zadnji dve pa v slovenščini.

NOVI NUNCIJ V LJUBLJANI

Sv. sedež je imenoval četrtega apostolskega nuncija v Republikli Sloveniji. Po Pier Luigiju Celati, Edmondu Farhatu in Marianu Olešu (slednji se je zaradi hude bolezni kmalu po imenovanju odpovedal službi) je junija nastopil 59-letni italijanski cerkveni diplomat msgr. Giuseppe Leanza. Ob posvetitvi novomašnikov v ljubljanski stolnici se je 29. junija v slovenščini predstavil vernikom. Iz Ljubljane opravlja tudi naloge nuncija v Makedoniji, zadnja tri leta pa je bil nuncij v Sarajevu.

UMRLA MARIJA LUCIJA STUPICA

Dne 27. maja je umrla slikarka in znamenita ilustratorka otroških in mladinskih knjig Marija Lucija Stupica. Rodila se je 13. oktobra 1950 v Ljubljani ilustratorki Marlenki in slikarju Gabrijelu Stupici. Leta 1976 je diplomirala na Akademiji za likovno umetnost. Prejela je vrsto nagrad.

O PLEČNIKU V ČEŠČINI

Slovenski umetnostni zgodovinar in veleposlanik na Češkem dr. Damjan Prelovšek je lani v Pragi (zal. Pražska edice) izdal knjigo o arh. Jožetu Plečniku in njegovem delu v predsedniški rezidenci na Hradčanih: Arhitekt Josip Plečnik, Práce pro prezidenta Másaryka.

DRUGO SREČANJE "SONCE BODOČNOSTI SMO MI, OTROCI"

23. maja je SLOVENSKO KULTURNO ŠPORTNO REKREACIJSKO DRUŠTVO TRŽIČ priredilo drugo zelo obiskano srečanje z naslovom "Sonce bodočnosti smo mi, otroci" namenjeno šolam s slovenskim učnim jezikom iz treh različnih pokrajin. Kot lani je prireditev potekala v tržiškem občinskem gledališču. Tokrat so nastopili učenci šol iz Devina, Plešivega in Špetra. Pokroviteljstvo prireditvi so dale Goriška in Videmska pokrajina, občine Devin-Nabrežina, Špeter in seveda Tržič. Učenci so nastopili s petjem in skupaj preživeli cel dan, ker so zjutraj bili v gosteh osnovne šole iz Devina.

Otroci osnovnih šol iz Devina, Plešivega in Špetra na odru tržiškega občinskega gledališča.

IZSELJENCI PRI REKI PARANA

Carlos César Bizai je v Argentini v španščini izdal knjigo *Crónica de una familia eslovena en Entre Ríos*. V njej opisuje prve slovenske priseljence ob reki Parana. Njegov praded se je tja izselil iz Cerovega leta 1879.

DEŽELA FRIKE IN GUBANCE

To je naslov dvojezične knjige kuharskih receptov Slovencev iz Benečije, Rezije in Kanalske doline, obenem pa predstavitev naše skupnosti v 15 občinah videmske pokrajine. Pripravila sta jo Dino Del Medico in Vesna Leskovic, izdala pa čedajska združba Most. Na predstavitvi v Podutani 24. maja so poleg avtorjev spregovorili Renzo Mattelig, Dante Del Medico, Giuseppe Qualizza in Enzo Diussi.

36. OBČNI ZBOR ZSKD

Zveza slovenskih kulturnih društev je imela 18. maja v Gorici svoj 36. občni zbor, po novem 3. kongres. Za deželno predsednico je bila potrjena Nives Košuta. Sprejeli so 5 novih članic. Priznanja za življenjsko delo so prejeli Miladin Černe, Marino Vertovec in Janko Simoneta.

KIP DR. LAMBERTA EHRLIHA IN ZBORNİK O NJEM

V novi aleji profesorjev Teološke fakultete v Ljubljani je nadškof dr. Franc Rode 31. maja blagoslovil prvi kip. Izdelal ga je kipar Drago Tršar, posvečen pa je dr. Lambertu Ehrlichu ob 60-letnici njegovega umora. O liku duhovnika, vzgojitelja in znanstvenika, ki se je rodil v Žabnicah v Kanalski dolini leta 1878, so spregovorili dekan Teološke fakultete dr. Alojzij Slavko Snoj, predstojnik Inštituta za zgodovino Cerkve dr. Metod Benedik in član gibanja Straža dr. Anton Lipovšek.

Na dan slovesnosti je bil na voljo zbornik Ehrlichov simpozij v Rimu, ki prinaša gradivo z lanskega zasedanja v Sloveniku, izdala pa ga je celjska Mohorjeva družba.

PRVENEK MAJDE ARTAČ

Prof. Majda Artač Sturman, ki se v tisku že dolgo oglašča kot esejistka, a tudi s poezijo, je pri Goriški Mohorjevi družbi izdala zbirko pesmi *Žejni oleander*. V njej je sedem ciklov po sedem poezij. Knjigo je opremil Edi Žerjal. Spremno besedo je napisal Jurij Paljk. Predstavitev v Gorici je bila 23. maja.

ECCE HOMO

V umetnostnem kulturnem centru Skerk v Trnovci, ki ga vodita odv. Jože Škerk in njegova soproga, slikarka Zora Koren Škerk, so 25. maja odprli razstavo koroškega umetnika Valentina Omana *Ecce Homo*. O umetniku in njegovih stvaritvah so likovni kritiki treh narodnosti spregovorili ob odprtju (ko je tudi zaigral harmonikar Denis Novato) in v slovensko-italijansko-nemškem katalogu.

DELO KOT KAZEN

To je naslov tretje knjige zgodovinarja dr. Milka Mikule, ki raziskuje zlasti povojno politično represijo v Sloveniji. Izdal jo je Zgodovinski arhiv Celje, kjer je zaposlen. Pred tem je Mikula izdal deli *Sodni procesi na Celjskem 1944-51* in *Zaplembe premoženja v Sloveniji med letoma 1943 in 1952*. V novi študiji opisuje povojna taborišča in zapore, predvsem pa različne oblike kazni z delom v prvih letih komunizma: prisilno delo brez odvzema prostosti, prisilno delo z odvzedom prostosti, poboljševalno delo in družbeno koristno delo. Zadnji dve obliki kazni so delili brez sodnega postopka.

LETOŠNJI NOVOMAŠNIKI

Na praznik prvakov apostolov sv. Petra in Pavla, 29. junija, so posvetili glavino letošnjih slovenskih novomašnikov. Njihovo število je najmanjše doslej, saj jih Družina našteva 16, toliko kot leta 1988, vendar je bil en kartuzijan posvečen že lani, poleg tega sta oba kartuzijana tujega rodu, čeprav živita v Pleterjah, dva novomašnika pa prihajata iz zamejstva in zdomstva. Iz samih matičnih škofij je torej letos le 12 novomašnikov.

Iz koprške škofije je novomašnik 25-letni Samo Babnik iz Šempetra pri Gorici, ljubljanskih škofijskih novomašnikov je 7, trije pa so mariborski. Med redovniki sta dva kartuzijana (Hrvat in Amerikanec) in dva jezuita (eden izhaja iz ljubljanske nadškofije, drugi, 37-letni p. Janez Sever, pa je pripadnik ruske province, rodil pa se je v slovenski družini v Clevelandu). Iz krške (celovške) škofije je 29-letni Miha Golavčnik iz Globasnice.

PEN NA BLEDU

Od 15. do 18. maja je bilo na Bledu 35. mednarodno srečanje pisateljev, ki ga prireja slovenski PEN, ki praznuje 75-letnico. Osrednja okrogla miza je bila posvečena "odgovornosti pisateljev".

KIPA V PARKU CENTRA BRATUŽ

V Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici se je zvrstilo več slovesnosti ob 40-letnici Katoliškega doma, torej prvotnega kulturnega hrama na tistem območju, ki so ga z leti obogatili še telovadnica, skavtska hiša in povsem obnovljeni in povečani dom s sosednjo stavbo.

Koncert ob 40-letnici smrti Mirka Fileja.

V nedeljo, 9. junija, so na vrtu centra, ki tako postaja Spominski park, odkrili kipa narodnega mučenika, glasbenika Lojzeta Bratuža, po katerem je poimenovan center, in pa duhovnika ter glasbenika prof. Mirka Fileja (1912-62), ki je bil v zadnjem desetletju življenja duša kulturnega dela v Gorici. Ob 40-letnici smrti so mu istega dne v dvorani posvetili koncert njegovih skladb.

ŽRTVE IZ SLOVENJ GRADCA

V Slovenj Gradcu, kjer še ni uspelo postaviti spomenika zamolčanim vojnim in povojnim žrtvam, je Marjan Linasi iz Koroškega pokrajinskega muzeja na 300 straneh izdal knjigo Žrtve druge svetovne vojne na območju mestne občine Slovenj Gradec. Popisal je 544 žrtev, od tega jih je bilo 294 doslej "neznanih".

UMRL ALBERT KLUN

V noči na 6. junij je v bolnišnici v Izoli umrl znani raziskovalec prekomorskih partizanskih enot, upokojeni polkovnik Albert Klun. Rodil se je leta 1926 v Brezovici. Med vojno se je vključil v NOB, nato je bil zaprt v italijanskih taboriščih, po kapitulaciji pa se je vključil v prekomorske enote in se boril po Dalmaciji vse do Ilirske Bistrice. Ostal je v vojski, a se od leta 1968 vse bolj posvečal zgodovinskim raziskavam o Primorcih, ki so se na tujem borili za osvoboditev domačih krajev. Posvetil jim je več knjig, a tudi poskrbel za spominska obeležja po vsej krvavi borbeni poti od južne Italije prek Dalmacije do Ilirske Bistrice, a tudi na Korziki in drugje, tako da so prejeli zasluženo priznanje, ki v prejšnjem režimu sprva ni bilo samoumevno.

NAGRADE SLORIJA

Slovenski raziskovalni inštitut je 21. junija v Trstu nagradil šest mladih za odlične diplomske naloge. Nalogi Sare Brezigar in Zaire Vidali namerava tudi objaviti.

Ob omenjeni priložnosti je tudi predstavil svojo novo izdajo v italijanščini, zbirko študij tržaškega strokovnjaka, sicer docenta politične geografije na univerzi v Ljubljani dr. Milana Bufona Confini, *identità ed integrazione - nuove prospettive per l'Alto Adriatico* (Meje, istovetnost in integracija - nove perspektive za severni Jadran).

PRIZNANJE LJUBI SMOTLAK

Kulturna in prosvetna delavka učiteljica Ljuba Smotlak Tul iz Mačkovelj je v Narodnem domu v Celju prejela 18. junija srebrno plaketo Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti. Poleg nje so bili nagrajeni še: Peter Božič iz Ljubljane (zlata plaketa) ter Viktorija Kos iz Libelič, Benjamin Makovec iz Pirana in Stane Peček iz Mokronoga (srebrna plaketa). Ljuba Smotlak je bila edina predstavnica iz zamejstva in je prejela priznanje na predlog Slovenske prosvete iz Trsta. Plaketo so Smotlakovi dodelili za dolgoletno delo na prosvetnem področju.

Ustanovila in vodila je otroški zbor Slovenski šopek, pisala dramske prizore za krajevno igralsko skupino in bila ves čas aktivna v domačem društvu in pri cerkvenem in društvenem pevskem zboru. Pisala je tudi o zgodovini Mačkovelj, o društvenem življenju v vasi in o Trstu (Sprehodi po Trstu). Gospe Smotlakovi iskreno čestitamo.

FORTE BRAVETTA

Družbeno politično društvo Edinost iz Trsta, Društvo TIGR Primorske in borčevska združenja iz Rima so 26. junija priredili v Rimu niz spominskih pobud ob 60-letnici ustrelitve 14 slovenskih partizanov in tigrovcev 26. junija in 24. oktobra 1942 v vojaškem oporišču Forte Bravetta v Rimu po obsodbi pred posebnim sodiščem za zaščito države. V bližnji cerkvi Marijinega rojstva so bile najprej molitve za rajne, pred opuščeno vojašnico so nato sledili govori italijanskih predstavnikov, prof. Sama Pahorja in obsojenke pred posebnim sodiščem Josipine Židanič. V Vili Doria Pamphili je bil kasneje znanstveni posvet z referati raziskovalcev Sama Pahorja, Augusta Pompea in Avia Clementija, na županstvu na Kapitolu pa sprejem za primorske udeležence z obeh strani meje.

BRALNE ZNAČKE

Deset ustvarjalcev iz matične Slovenije je 17. maja delilo bralne značke po slovenskih vrtcih, osnovnih in srednjih šolah na Tržaškem.

30. izvedbe te prireditve se je udeležilo kakih 1000 otrok.

UMRL POLITIK IN SINDIKALIST DARIO TERŠAR

foto KROMA

V prometni nesreči pri Bazovici je 17. junija kot kolesar izgubil življenje nekdanji svetovalec v deželnem svetu Furlanije-Juljske krajine Dario Teršar. Rodil se je leta 1948 v Trstu in obiskoval slovensko osnovno in srednjo šolo, nato pa - kot mnogi naši dijaki pred ustanovitvijo zavoda Štefan - italijanski strokovni zavod Volta. Kot tehnik je delal v Tovarni velikih motorjev pri Boljuncu.

Iz globokih verskih in socialnih nagibov se je kmalu vključil v sindikalno delo. V letih 1985-88 je bil tržaški pokrajinski tajnik sindikata CISL, od tam pa ga je pot vodila v politiko. Kot predstavnik Italijanske socialistične stranke je bil v letih 1988-93 deželni svetovalec, v letih 1992-93 tudi deželni odbornik za načrtovanje. Po Benečanu Specogni je bil tako prvi in doslej edini zavedno slovenski član deželne vlade.

ZGODBA O KATINARSKI ŠOLI

To je naslov brošure v dveh razdelkih, ki jo je Katja Kjuder namenila domačim šolskim otrokom in pa odraslim. Predstavili so jo 19. junija na zaključni šolski prireditvi katinarske osnovne šole Fran Milčinski v dvorani v Lonjerju.

PRIMARIJA CIBICA

Slovenski predsednik Kučan je 21. junija podelil visoka odlikovanja desetim zdravnikom. Srebrni častni znak svobode je prejel dr. Boris Cibic. Gre za ustanovitelja Kardiološke sekcije Slovenskega zdravniškega društva in Kardiološke organizacije Alpe-Jadran, nekdanjega primarija in direktorja bolnišnice Dr. Petra Deržaja. O srcu in krvnem tlaku je tudi veliko pisal, zdaj pa brezplačno deli nasvete v lani ustanovljeni Posvetovalnici za srce v Ljubljani in po dežurnem telefonu.

Dr. Boris Cibic se je rodil 2. septembra 1921 v znani družini na Proseku.

**PATERNUJEVE
KNJIŽEVNE ŠTUDIJE**

V Narodni in študijski knjižnici v Trstu so 22. maja predstavili najnovejšo knjigo literarnega zgodovinarja akademika Borisa Paternuja Književne študije. Izšla je pri založbi Gyrus v Ljubljani. V njej je 27 razprav in esejev.

**NAGRADA ZA
DR. SANDI VOLK**

Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je doktoriral iz zgodovinskih ved mladi tržaški zgodovinar Sandi Volk. Pod mentorstvom prof. Dušana Nečaka je pripravil disertacijo Naselitev istrskih beguncev v tržaški pokrajini 1945-1966.

Nogometni turnir izseljencev
SLOVENIJA 2002

Izseljensko društvo Slovenija v svetu iz Ljubljane, Nogometna zveza Slovenije in Športno društvo BAS ŠPORT iz Il. Bistrice pripravljajo od 8. do 14. julija 2002 nogometni turnir izseljenskih ekip pod naslovom Nogometni turnir izseljencev Slovenija 2002.

Cilj turnirja je ohranitev povezave Slovencev v svetu z matično domovino, predvsem potomcev izseljenih Slovencev, saj v nogometnih ekipah nastopajo mladi ljudje, ki so se rodili že v tujini. Istočasno bodo potomci slovenskih izseljencev ob športnem in zabavnem druženju spoznali domovino svojih staršev oziroma prastaršev in obiskali sorodnike. Turnir bo potekal na štirih različnih prizoriščih po vsej Sloveniji, na katerih se bodo predstavile izseljenske ekipe iz Slovenije, Argentine, Kanade, Nemčije in Francije ter ena zamejska ekipa. Posamezne skupine bodo igrale v Šenčurju, Jarenini, Slovenj Gradcu in Ljubljani, kjer bo poleg samega tekmovanja organizirano tudi družabno srečanje, sprejem pri županih občin in predstavitev prizorišč.

DVE POBUDI SVETOVNEGA SLOVENSKEGA KONGRESA 56. KNJIGA ŽARKA PETANA

Založba Mondena iz Grosuplja je izdala 56. knjigo Žarka Petana, ki nosi naslov Ponavljanje preteklosti (Zgodba o RTV). V njej opisuje grenke izkušnje iz časa, ko je bil direktor RTV Slovenija in je skušal tudi tam prispevati k demokratizaciji slovenske družbe. Napisal jo je leta 1996, takoj po odstavitvi.

MATURE 2002

Na slovenskih višjih srednjih šolah v Trstu in Gorici so se sredi junija začele mature, po novem državni izpiti. Skupno s privatisti je bilo 92 kandidatov in kandidatk v Trstu, 41 pa v Gorici.

25 LET JADRANA

Športni časnikar Branko Lakovič je ob 25-letnici zamejske združene košarkarske ekipe Jadran izdal debelo knjigo o njeni dosedanji poti. Predstavili so jo 23. junija na Opčinah.

DVORANA V NABREŽINI

V Nabrežini so 22. junija blagoslovili in odprli obnovljene prostore Slovenskega kulturnega društva Igo Gruden in Športnega društva Sokol. V dvorani, ki je bila dolgo zaprta, so spregovorili predsednik Niko Pertot in številni gostje, nastopili pa so otroški pevski zbor Kraški slavček, tri skupine baletk, dramska skupina in mešani zbor Igo Gruden.

TATJANA GORIČEVA V GORICI

Študijsko raziskovalni forum za kulturo je skupno s sorodnima društvoma iz Trsta in Ljubljane pripravil 22. junija v Gorici posvet Drugo Balkana predpostavlja Drugo Evrope. Med predavatelji so bili italijanski teolog Bruno Forte, ruska filozofinja Tatjana Goričeva in srbsko-slovenski duhovni pisatelj Pavle Rak.

KOČEVSKI NEMCI

V nekaj letih je izšla že tretja knjiga o usodi in izročilu Nemcev, ki so do leta 1941 600 let živeli na Kočevskem. Profesor zgodovine na ljubljanski Filozofski fakulteti dr. Mitja Ferenc, ki je sodeloval pri vseh treh, mag. Gojko Zupan in Matej Bavdaž so pred kratkim izdali študijo Pokopališča in nagrobniki kočevskih Nemcev.

DRUŠTVO FINŽGARJEV DOM

Ob koncu zimske sezone je Društvo Finžgarjev dom z Opčin priredilo nekaj zanimivih kulturnih srečanj. Skoraj vsa so se zvrstila v mesecu juniju. Prvo srečanje pa je bilo že v četrtek, 30. maja, ko je prof. Nadja Maganja predstavila knjigo prof. Ivana Artača z naslovom "Nebo je žarelo". Pri večeru sta sodelovala še bralca Nadia Roncelli in Tomaž Susič. V petek, 14. junija, so na lepo obiskanem večeru predstavili knjigo Vesne Leskovic in Dina del Medica "Dežela frike in gubance" - kako so kuhale naše none. V petek, 21. junija, je bil gost društva publicist Milan Gregorič, avtor knjige "Slovenija v tesnem objemu zapadne sosede". V četrtek, 27. junija, pa je prof. Viljem Černo iz Barda v Terski dolini predstavil svoje tečaje slovenščine na Videmskem. Ti tečajji namreč - namenjeni Italijanom - odkrivajo včasih izredne primere ljudi, ki na njih spoznavajo svoje slovenske korenine.

Prof. Nadja Maganja in prof. Ivan Artač na predstavitvi knjige "Nebo je žarelo" (levo); Giorgio Banchig, Vesna Leskovic in Dino del Medico o knjigi "Dežela frike in gubance" (desno).

NOVA IZDAJA BIOGRAFIJE MUČENIŠKEGA P. PLACIDA CORTESEJA

Založba minoritov iz Padove Edizioni Messaggero Padova je junija poskrbela za novo, dopolnjeno izdajo knjige p. Apollonia Tottolija o božjem služabniku minoritu p. Placidu Corteseju (1907-1944), za katerega se je 29. januarja letos začel beatifikacijski postopek v Trstu. Po dosedanjih dogranjih so ga namreč na sedežu Gestapa v Trstu zasliševali in mučili do smrti. Izdal ni nikogar. Kot smo že pisali, je bil p. Cortese v vojnih letih v tesnih stikih s Slovenci. Aretirali so ga v Padovi, kjer je ob pastoralnem in publicističnem poslanstvu široko razvil svojo dobrodelnost v korist pregnancev, reševal zavezniške skrivače,

sodeloval z italijanskim odporniškim gibanjem in slovenskimi obveščevalci iz Vauhnikovega omrežja.

Če je bila lanska izdaja bolj delovnega značaja in je ni bilo mogoče dobiti v knjigarnah, je ta vsem dostopna, lepo oblikovana knjiga z novim naslovom: Apollonio Tottoli - Padre Placido Cortese vittima del nazismo. Poleg popravkov in nekaj dostavkov ima več novih fotografij, kronologijo, bibliografijo in osebno kazalo. Predgovor je napisal upokojeni goriški nadškof, Cortesejev ožji rojak in sobrat p. Antonio Vitale Bommarco.

FURLANSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO

Furlansko filološko društvo, ki je bilo po vojni krepko protislovensko nastrojeno, je preokret zadnjih let potrdilo s svojim Pomladanskim praznikom 30. junija, za katerega je izbral Špeter, kot temo študijskega zasedanja pa spoznavanje slovenske stvarnosti. Predsednik Lorenzo Pelizzo, predsednik videmske pokrajine prof. Strassoldo, a tudi drugi udeleženci so poudarili željo po sodelovanju med Furlani in Slovenci ter podčrtali, da je slovenska manjšina obogatitev za Furlanijo. Prof. Pavle Merkù je predstavil knjigo prof. Rosanne Benacchio s padovanske univerze o slovenskih narečjih Furlanije, arh. Renzo Ruclì pa je govoril o arhitekturi in bivanjski kulturi v Nadiških dolinah. Županja Bruna Dorbolò je pozdravila tudi v slovenščini, zapel pa je moški zbor Matajur pod vodstvom Davida Clodiga. Udeleženci so si tudi ogledali obnovitev tradicionalnega zasedanja "velike sosednje" z udeležbo vseh županov Nadiških dolin.

CENTER EMIL KOMEL

Ob stoletnici Pevskega in glasbenega društva v Gorici je Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel iz Gorice 29. maja priredil v palači Lantieri Veselico po vzorcu nekdanjih mestnih kulturnih prireditelj, na goriškem gradu pa je 10. junija predstavil dvojezični zbornik Glava in srce, ki ga je uredil ravnatelj centra Silvan Kerševan. Poleg njega sta o knjigi spregovorila predsednik centra Damjan Hlede in Jože Štucin.

IX. TABOR SLOVENCEV PO SVETU

Izseljensko društvo Slovenija v svetu je ob svoji desetletnici 8. junija pod geslom "Gradimo na vrednotah" pripravilo v Zavodu sv. Stanislava v Ljubljani IX. Tabor Slovencev po svetu. Posvečen je bil razpravi o možnostih repatriacije slovenskih izseljencev. Uvedla sta jo predsednik društva Boštjan Kocmur in vodja vladnega urada za Slovence v zamejstvu in po svetu Iztok Simoniti.

P. VIKTOR PAPEŽ V LJUBLJANI

S koncem junija je zapustil "večno mesto", ker bi rad spet delal v domovini, frančiškan p. Viktor Papež. Od leta 1985 je bil profesor kanonskega prava na papeški univerzi Antonianum v Rimu, kjer je bil doktoriral leta 1973. Več let je bil dekan tamkajšnje pravne fakultete, obenem pa advokat papeškega apostolskega sodišča Rimske Rote, sodelavec Kongregacije za zadeve svetnikov in Kongregacije za verski nauk. Deset let je bil svetnik Kongregacije za vzhodne katoliške Cerkve. Napisal je več pravnih knjig v slovenščini in veliko razprav v več tujih jezikih.

Pred kratkim je v Ljubljani izšel njegov priročnik Služba župnika božjemu ljudstvu.

MED SLOVENCMI V ITALIJI

Konferenci Svetovnega slovenskega kongresa za Slovenijo in za Italijo sta priredili 1. junija v Gorici posvet Ko ne bo več meja. S krajšimi referati je 19 slovenskih javnih delavcev iz Italije, Slovenije, a tudi Koroške in (pisno) iz Porabja analiziralo stike med Slovenci na obeh straneh meje in predlagalo ukrepe za izboljšanje položaja. To tudi v luči bližnjega polnopravnega članstva Slovenije v Evropski zvezi, kar bo prineslo nove možnosti, a tudi nove nevarnosti. Posegi so bili povezani v šest tematskih sklopov: šolstvo; družina, šport in mladi; Cerkev; kultura in mediji; gospodarstvo; politika. Prireditelji mislijo podobna posveta prirediti še na Koroškem in v Porabju ter gradivo urediti v obliki dokumenta za pristojne slovenske oblasti.

V Bardu pa je bilo 23. junija Prvo srečanje Slovencev iz Italije. Priredila ga je Konferenca SSK za Italijo v sodelovanju z Zvezo beneških izseljencev in Društvom Anton Gregorčič iz Gorice. Za udeležence, izmed katerih so bili nekateri iz severnoitalijanskih mest, sta somaševala glavni urednik Družine Janez Gril in domači župnik Renzo Calligaro. Zapela je pevka skupina Akord iz Podgore, ki jo vodi Mirko Špacapan, spregovorili so predsednik Konferenca Marjan Terpin, slovenska konzulka v Trstu Jadranka Šturm Kocjan in drugi, predstavili pa so še na izročilo Slovencev v Italiji vezani knjigi Dežela frike in gubance ter Čarobna nit.

UMRL JEZIKOSLOVEC FRANC JAKOPIN

Dne 18. junija je umrl upokojeni profesor ruskega, beloruskega in ukrajinskega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani akademik dr. Franc Jakopin. Rodil se je 29. septembra 1921 v Dramljah pri Celju. Ukvarjal se je s slovanskim jezikoslovjem, pisal znanstvene razprave, sestavljal tuje slovnice, slovarje in učbenike, a sodeloval tudi pri slovenskem slovarju, pravopisu in enciklopediji.

ENTOMOLOGINJA IZ DEVINA

Pri Münchnu je 14. aprila umrla Rosi Rojc, vdova Kadlec. Rodila se je leta 1914 v Devinu in v rojstnem kraju so 23. maja položili v zemljo žaro z njenim pepelom. V mladih letih je delala v devinskem gradu in urejala zbirko žuželk princa Aleksandra Karla Turn und Taxisa. Ko je šla leta 1948 zbirka v Nemčijo, je šla tudi ona z njo. Uveljavila se je kot entomologinja, ostala pa v tesnih stikih z domačim krajem.

UMRL ODV. BRANKO AGNELETTO

V tržaški bolnišnici je 26. maja umrl odvetnik in nekdanji politik dr. Branko Agneletto. Rodil se je 25. marca 1920 v Trstu v družini gospodarskega in političnega delavca odv. Josipa Agneletta. Po študiju prava je tudi stopil v očetovo pisarno, jo kasneje prevzel in vodil do upokojitve leta 1991.

Že kot dijak se je vključil v tržaško narodno gibanje, v dobrih stikih pa je bil tudi z mlado liberalno inteligenco v Ljubljani. Po nekaj mesecev je bil zaprt v letih 1940-41 in 1942. Po zasedbi Jugoslavije se je povezal z Jugoslovansko vojsko v domovini (s slovenskimi četniki) in bil v letih 1944-45 poročnik v Soškem in Notranjskem odredu. Še pred tem je v letih 1942-44 tesno sodeloval z vodjo tržaške postojanke Vauhnikove obveščevalne organizacije za zahodne zaveznike Jožetom Golcem.

Po vojni je bil dr. Branko Agneletto od ustanovitve leta 1947 med vodilnimi predstavniki Slovenske demokratske zveze v Trstu, po očetovi smrti leta 1960 pa ga je nasledil kot predsednik. To je ostal do umika iz politike leta 1972, ko je tudi SDZ v javnosti umolknila. V času njegovega predsednikovanja je bila SDZ med ustanovitelji Slovenske skupnosti, vendar je iz nje izstopila leta 1968. Ob hudem sporu v zvezi z razlastitvami za naftovod v Dolini je leta 1969 svoje poglede predstavil v posebni brošuri. Občasno je pisal v Demokracijo in Klic Triglava.

V času Svobodnega tržaškega ozemlja je bil med ustanovitelji jugoslovanske prostozidarske lože, ki ni živela dolgo, nato pa ostal član pokrite lože v Italiji. Pozneje je sodeloval v gibanju Srednjeevropska omika. Ob osamosvojitvi Slovenije je s kritičnim razmislekom o jugoslovanski ideji prepričano podprl novo stvarnost in nekajkrat javno nastopil v zvezi z aktualnimi problemi.

MAURENSIG V SLOVENŠČINI

Mladinska knjiga je v prevodu Mojce Šauperl izdala Lüneburško varianto - najbolj znano delo pisateljice Paola Maurensiga, ki je po materi slovenskega rodu, ustvarja pa v italijanščini. Izvirnik je izšel leta 1993. Predstavitelj, pri kateri je sodeloval avtor, je bila 14. maja v Ljubljani.

Literarni natečaj "MLADIKE"

1. *Revija Mladika razpisuje XXXI. nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.*
2. *Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih (format A4) na naslov MLADIKA, ulica Donizetti 3, 34133 TRST, do 1. DECEMBRA 2002. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim geslom ali šifro. Teksti v prozi naj ne presegaajo deset tipkanih strani, ciklus poezije pa naj predstavlja samo izbor najboljših pesmi (največ deset).*
3. *Ocenjevalno komisijo sestavljajo: pisatelj Alojz Rebula, prevajalki in kritičarki prof. Diomira Fabjan - Bajc in prof. Ester Sferco, prof. Marija Cenda ter odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.*
4. *Na razpologo so sledeče nagrade:*

PROZA		PESMI	
prva nagrada	300 €	prva nagrada	150 €
druga nagrada	200 €	druga nagrada	100 €
tretja nagrada	150 €	tretja nagrada	70 €

5. *Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku - Prešernovem dnevu - na javni prireditvi in po časopisju. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 2003. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.*

Rokopisov ne vračamo!

spomini iz urednikovega predala

Martin Jevnikar

JANKO MODER: DVAJSET LET PRI MOHORJEVI DRUŽBI. NEKAJ SPOMINOV

“Dvajset let pri Mohorjevi družbi. Nekaj spominov.” Prišpevek s tem naslovom je izšel v zadnjih dveh številkah revije Zvon pod peresom Janka Modra. Oznako o Janku Modru bom prepisal kar iz Zvona: “pesnik, pisatelj, prevajalec, esejist, jezikoslovec, bibliograf in urednik.” Njegovo delo je nepregledno. Rodil se je leta 1914 v Dolu pri Ljubljani, dovršil Škofijsko klasično gimnazijo v Št. Vidu nad Ljubljano, potem slavistiko v Ljubljani in bil skoraj vse življenje v svobodnem poklicu prevajalca. Že kot dijak je začel sodelovati s celjsko Mohorjevo družbo, najprej z uganjami in drobnimi zgodbami v Mladiki Mohorjeve družbe, potem so ga pritegnili v odbor Mohorjeve in kmalu je postal duša in gonilna sila te ustanove, ki je bila ob njegovem prihodu samo v duhovniških rokah. On in še nekateri mlajši pa so spoznali, da se časi spreminjajo, zato so začeli delati, da bi prišla Mohorjeva v roke katoliških izobražencev.

Moder se je povezal zlasti s pisateljem Franom Saleškim Finžgarjem, ki je bil vodilni pri Mohorjevi družbi. Ker je bil že starejši, med vojno pa ga je pohabila še angleška bomba, ki je padla na njegovo hišo v Ljubljani, se je tako navezal na Modra, da je ta hodil k njemu vsak ponedeljek dolga leta. Preko Finžgarja je počasi prodril tudi v Mohorjevo družbo: vzdrževal je stike s sodelavci, opravljal popravke rokopisov in tiskovnih pol, zbiral gradivo za Mohorsko bibliografijo, skratka, postal je Finžgarjev sodelavec, njegov navdihovalec, pomočnik, svetovalec in “deklica za vse”, kakor je večkrat zapisal.

Moder pa je bil tudi zvest in zanesljiv delavec. Finžgar mu je lahko popolnoma zaupal, ker je znal molčati in je gotovo in v redu opravil vse, kar je bilo v načrtu, pogosto pa tudi izven načrta. Če bi ne bilo Modra in njegove podjetnosti, bi Mohorjeva ne bila vzdržala med vojno, ker so zlasti Nemci delali z vso silo, da bi jo uničili. Moder pa je znal govoriti z odločilnimi ljudmi, da je tisk knjig napredoval, da so dobili potrebni papir, čeprav s težavo in zamudo, vendar so knjige vsako leto izšle. Komunisti in oblastniki so ves čas delali tako, da bi knjige ne izhajale, ker so proglasili kulturni molk. Moder pa je bil za to, da knjige *morajo* izhajati, ker se s tem Slovenci ohranjajo, Nemci pa ne morejo doseči svojega namena, da bi Slovence zbrisali z zemlje.

Leta 1941 je bila devetdesetletnica ustanovitve Mohorjeve družbe in Moder je mislil na kako proslavo, predvsem s knjigami, na javno proslavo ni bilo misliti. Ker pa je moral Moder za devet mesecev k vojakom, ni bilo s proslavo nič.

Služenje vojaškega roka je prekinila vojna in zlom Ju-

goslavije. Moder se je vrnil v Ljubljano in doživel italijansko okupacijo. Moder veliko govori o Finžgarju in njegovem ravnanju med vojno. Pravi namreč, da je “posebej spretno vozil slalom med levico in desnico...”. Partizanski odposlanci so ga namreč prihajali večkrat vabit, naj že dokaže svojo zavednost, naprednost in domoljubnost in naj odide v hosto. Izgovarjal se jim je, da bi to z veseljem storil, ko bi bil le malo mlajši in v hosti kaj bolj uporaben. V resnici mu je pa hosta kaj malo dišala, saj se je z državljansko vojno povsem prenagnila na komunistično stran in se pri marsikom do kraja zamerila in onemogočila... Zanašali so se samo še na Angleže. Finžgar je znal prisluhniti modernejšim glasovom, “kakor sta jih izražala prof. Jakob Šolar (dokler je bil v Ljubljani) in dr. Andrej Gosar.”

Proti koncu vojne so začeli reorganizirati Mohorjevo družbo, toda še preden so vse uredili, so Modra “sredi junija 1945 aretirali” in za devet mesecev zaprli. Ko je prišel sredi marca 1946 iz zapora, ga je Finžgar sprejel, kot da se ni nič zgodilo: “Naprosil me je, naj mu za božjo voljo ostanem zvest in v pomoč, ker je sam star, gluh, betežen, obstreljen.” Moder je nemudoma prevzel vsa uredniška dela namesto njega, v njegovem imenu tudi vse stike s sodelavci, odborniki, tiskarno in tako naprej. “Redno sem znova prihajal k njemu,” pravi, “saj bi bil sicer brez službe in s tem brez socialnega zavarovanja in brez priznanja let za pokojnino.” Poslali so ga na šolo, toda tukaj so ga zaradi zapora prehiteli drugi, da je ostal, kot pravi sam, “ptiček brez gnezda”.

Delal je s polno paro pri Mohorjevi, ki je imela težave s pomanjkanjem papirja in s prezaposlenostjo tiskarne, ki je tiskala tudi drugo. Kljub vsem težavam je Mohorjeva v redu izhajala, reševal jo je Moder, ki je bil mlad, delaven, podjeten in vedno poln načrtov. Moder pogosto navaja Finžgarjeve zasluge, ker je bil zelo ugleden, in če je bilo potrebno, tudi odločen.

Po stoletnici Mohorjeve družbe se je Finžgar odločil, da bo odstopil in svoje mesto in delo zapustil Modru. Moder piše: “Vse je bilo domenjeno, da na eni od prihodnjih sej v Celju njegovo mesto tudi uradno prevzamem jaz, kakor sem ga v praksi, čeprav nekako incognito opravljal že ves čas.” Izvolili pa so dr. Stanka Cajnkarja, ki je oblastnike prepričal, da je Moder nezanesljiv.

Leta 1952 so končno ustanovili konkurenčno založbo Mohorjeve družbe, in sicer Prešernovo družbo, pri kateri so bili nekateri odborniki isti kakor pri Mohorjevi. Ustanovitev nove založbe Mohorjevi ni škodila, saj so udje ostali pri njej.

Moder je dokončno zapustil Mohorjevo družbo leta 1954. Velike so njegove zasluge zanjo, saj bi brez njega, in seveda Finžgarja, verjetno ne bila vzdržala druge svetovne vojne.

knjige

DRAGO JANČAR,
KATARINA, PAV IN JEZUIT,
 Ljubljana, Slovenska Matica,
 2000 - 472 str.

V času, ko ljudje tožimo, da je vedno manj časa za branje in se založniške hiše zato odločajo za krajša besedila, predstavlja Slovenska matica pravo izjemo: z objavo romana Katarina, pav in jezuit izpod peresa Draga Jančarja nam namreč ponuja v branje obsežno, preko 400 strani dolgo besedilo, ki nosi formalno oznako "roman", čeprav bi se mu bolje prilegala definicija epske pripovedi. Pod Jančarjevimi peresom je nastala knjiga, ki je zlepa ni mogoče odložiti pred koncem in bralca obenem nagovarja na tolikih ravneh, da pisanje o njej je resnično zahtevna stvar.

Roman je postavljen v 17. stoletje, v čas zadnjega velikega slovenskega romanja v Kelmorajnu, na Nemškem. V širšem kontekstu gre za obdobje dolgotrajnih vojn v osrčju Evrope oziroma za zadnje obdobje delovanja jezuitskega reda, ki je pred razpustom leta 1773 doživel že razdejanje svojih paragvajskih misijonov. S tem širokim zgodovinskim ozadjem se prepleta druga, t. i. mala zgodovina, s katero so se ukvarjali francoski analisti z Marcom Blochom na čelu: gre za zgodovino družbenega razvoja, predvsem pa za razvoj misli, kar je pogosto ločeno od ustaljenega kronološkega zaporedja bitk in kronanih glav. V Jančarjevem romanu se ta druga plat razkriva v skrivnem verovanju širokih, pretežno kmečkih množic v nadnaravne sile, v demone, ki občasno napadajo in uničujejo svet živih: to počnejo pod podobo kuge, nerazumljivih dogodkov, nočne more, pa tudi v obliki ponavljajočih si misli na spolnost. Gre za verovanje, ki ga Cerkev zavrača, a

ki se ohranja ob uradni krščanski viziji na svet in se morda oplaja tudi ob značilnem baročnem nasprotju med grehom in rešenjem.

Zaradi velikega števila nastopajočih bi lahko govorili že o koralni pripovedi, v ospredju katere so mlada Katarina Poljančeva, dalje oficir Windish, ki ga Katarina zaradi njegove nečimrnosti primerja s pavom, in jezuit Simon Lovrenc, ki se vrača iz razdejanih misijonov v Južni Ameriki. Glavni junaki, ljudske množice in vojaške čete - vse se pomika proti severu; vojska gre za slavo, denarjem, nemalokrat tudi za smrtjo, romarji pa so na poti iskanja, očiščenja in večnega življenja.

Devetindvajsetletna Katarina zapusti dom z željo, da bi v Kelmorajnu našla smisel svojega življenja, in se na poti zaljubi v Simona Lovrenca, jezuita, ki ga ponoči in podnevi preganja spomin na zločinske portugalske bandeirantes, ki so uničili jezuitske misijone ter pokončili redovnike in domačine. Zaradi tega se spomin in resničnost stalno mešata v Simonovi zavesti; na str. 72 imamo primer tega, ko jezuit opazuje utopljene svinje v reki Dravi: "Videl je hrbte tistih živali, videl je trupla ubitih Indijancev, ki plavajo po reki Paraná". In še na str. 73, kjer Simon opazuje ostale romarje: "Stal je ob oknu in gledal njihove obraze, obsijane z rdečimi plameni, izginjajoče v temi in znova ponavljajoče se prikazni ob drugih ognjih med drugimi obrazi". V Simonovih očeh je Katarina angelska prikazen, kar je posebno zanimivo, saj se njuno prepovedano razmerje začne ob tabornem ognju, medtem ko pridigar Tobija s Ptuja svari romarje pred grehom in večnim pogubljenjem v peklenskih zubljih. V Katarininem primeru pa gre za ljubezen do moškega, ki je prvi znal pogledati vanjo, v njeno dušo, ni šel skozi kot grof Windish oziroma pav.

Katarinina in Simonova zgodba je res v središču pozornosti, vendar Jan-

čarjev epski slog spretno niza več usod: tako je lepo oblikovan lik Katarininega očeta, daljša pripoved o Simonovem noviciatu v Ljubljani pa predstavlja skoraj knjigo v knjigi; celo v-dano čakanje Katarininega psa Arona dodatno obarva celotno pripoved. Med romarji izstopa predvsem lik Magdalenke, ogromne, skoraj nepokretne ženske, ki s svojimi videnji vzbuja strah in spoštovanje v ljudeh; njene nejasne podobe temeljijo na Kristusovem trpljenju, na krvi, ki lije iz Njegovega razbičanega telesa; v tem poudarjanju nelepega se Jančar približuje mistiki baroka, ki je rada upodabljala kri in celo poudarjeno trpljenje svetih oseb.

In vendar, kljub verodostojnemu prikazu onega oddaljenega časa, je v pisanju včasih zaznati Jančarja samega oziroma drobce njegove rahle ironije: primer tega je mogoče zaslediti na str. 92, kjer beremo o razliki med "domačimi" in "tujimi" demoni: "Ali je čudno, da so se romarjem strahovi plazili v srca? (...) Nikjer ni bilo znanih svetnikov (...) Tudi ni bilo hudih reči, ki so se jih bali doma, tiste so poznali in vedeli, kako se jih bati in ubraniti. Njihovi hudiči so bili udomačeni, pogovarjali so se o njih. Tukaj v temi so žarele neke oči in nihče ni vedel, čigave so, kaj je v njih in za njimi." Prislunhimo še zapisu na str. 130, kjer Katarina trdno sklene, da bo prekinila zvezo s Simonom, ker je pomislila na svarilne besede redovnice Pelagije: "Prav, je rekla, samo to, kar je bilo prejšnjo noč, je bil hud greh, ne bo se ponovilo. Seveda se je ponovilo. Simon Lovrenc ni bil sestra Pelagija, niti malo ne, njegovi udje so bili močni in nabrekli od mišic, ponoči je tudi po njegovih udih plala od pomladi nemirna kri."

Žal sem lahko le nakazala nekatere značilnosti Jančarjevega romana: kar pa gotovo ostane v spominu, je njegov skoraj epski pripovedni slog, ki zelo spominja na širino baročnih pisateljev; prislunhimo še temu primeru:

sli le za slovo, saj je v pesniški izbor vključil v primernih dozah vse elemente, ki so značilni za njegov kvalitetnejši opus, kot bi to bila končna oporoka. Kolikor ljubezni, toliko idealov, kolikor grenkih, toliko sladkih in toliko igre. Kaj takega bi nekoč po šaljivih besedilih popevk Belih vran ali drugih tedaj popularnih skupin težko pričakovali. Dozorelost v čustvovanju in izrazu je namreč, kakorkoli jo pojmuje, velika pridobitev za umetnost, pa naj bo izpoved zaključna ali ne.

Zbirko zaključujejo biografski podatki z navedbo Košutovih publikacij: pesniških zbirk, otroške in mladinske literature, gledaliških radijskih, mladinskih in otroških iger, objav v slovenskih in tujih antologijah ter bibliografije o avtorju, kar je dragoceno gradivo za nadaljnjo raziskavo njegovega opusa.

Ester Sferco

JOŽA MEZE: ŽIVLJENJE JE LEPO, KLJUB VSEMU

Pri Mladiki v Trstu je izšla pred kratkim knjiga spominov *Jože Meze: Življenje je lepo, kljub vsemu*. Vseh poglavij je 21, vsa so kratka, zgoščena in seveda zajeta iz pisateljčinega življenja. Ne gre za strokovno podkovan in s podatki podprte utemeljene dogodke, ampak je po lastnih besedah v uvodu "nanizala nekaj spominov iz svojega življenja". Seveda se je ustavila le pri važnejših, prav tako je samo na kratko označila starše, brate in sestre, kljub temu pa je knjiga zanimiva in mnogo povedna, ker ji besede tečejo in ima smisel za stvarnost.

Njen oče Ignacij Lenček se je rodil v Planini pri Rakeku in kot mlad fant šel za oskrbnika na grad v Planini h knezu Windischgraetzu. Knez ga je imel zelo rad, ga vodil s seboj in mu pomagal, da se je naučil italijanščine in nemščine. Od Windischgraetza je šel oče v službo na sodišče v Litiji, se poročil, odšel v Ljubljano k zavarovalnici Assicurazioni Generali, ki se je po vojni preimenovala v Zavarovalnico Sava. Tu se je visoko povzpел, toda kmalu mu je umrla žena, zato se je poročil z njeno dosti mlajšo sorodnico Katarino. Bila sta kljub starostni razliki srečna in sta imela sedem otrok. Vse sta lepo vzgojila, dva sta postala du-

Mladika

V VSAKO SLOVENSKO DRUŽINO

hovnika, ne navadna kaplana, ampak eden, Ignacij, profesor v bogoslovju, oba pa kulturna delavca. Uveljavil se je zlasti mlajši Lado kot misijonski delavec, saj je celo vrsto let izdajal Kato-liške misijone. Izdal je tudi vrsto misijonskih knjig. Oba sta delovala v Slovenski kulturni akciji v Argentini, ki skrbi za ohranjanje slovenstva v Argentini, kamor se je po vojni preselilo toliko Slovencev.

Pisateljica je živila v Ljubljani in se pripravljala na poroko z gradbenim inženirjem Vladom Pograjcem. Ker sta bila brez sredstev, je zapustila študij slavistike in si poiskala službo. Proti koncu leta 1938 je šla za en mesec v Bratislavo na Slovaško kot izmenjan-ka med Slovenci in Slovaki.

Medtem je fant Vlado Pograjc diplomiral in dobil službo v tehničnem bataljonu kot vodja tehničnih delavnic pri Slovenskem domobranstvu v Ljubljani. Poročila sta se na pustno nedeljo 1944, poročil ju je brat Lado, brat Nace pa je bil za pričo. Na Silvestrovo istega leta je rodila hčerko Vladko. O njej je zapisala: "S punčko je bila najina sreča popolna." Ker je kazalo, da bodo v Sloveniji zavladali komunisti, sta se odločila za begunstvo.

Dne 7. maja 1945 zvečer so se odpeljali proti Koroški: "Gospodstvska cesta je bila zabita z vozovi, motorji, kolesi, pešci. Mračilo se je. V temi, a ne v gluhi temi, saj so odmevali klici in povelja vseh umikajočih se vojakov in civilistov, smo se bližali Kranju." Po poti je deklica zbolela. V Kranju je mož poiskal zdravnika, ki je potrdil, da ima pljučnico in da bi morala iti v bolnišnico. Preden pa sta mogla kaj ukreniti, je Vladka umrla.

Do Stražišča, kjer je počivala begunska kolona, sta nesla mrtvo punčko peš, tam sta poiskala na pokopališču krstico, položila vanjo hčerko in jo izročila grobarju. Odpeljala sta se z

drugimi na Vetrinjsko polje, deklico pa je pokopal grobar. Na Vetrinjskem polju se je moral mož odločiti, ali gre s fanti v Italijo ali k bratu, ki mu je poiskal varno rešitev. Ostal je pri fantih domobranci, ker jih kot oficir ni mogel pustiti samih - vendar je bil z njimi vrnjen domov in z njimi umrl v splošnih pobojih.

Tudi njo so vrnil in je okusila zapre, vendar so jo izpustili. Nastanila se je pri materi v Ljubljani in hitro dobila delo pri verskem listu Oznanilo. Poizvedovala je o možu, šla tudi v Zagreb k nadškofu Stepincu, pa ni nič zvedela. Ker je bila vpisana že štiri leta na slavistiko, se je vpisala v peti letnik. Kmalu po vrnitvi iz Vetrinja je dobila 22 mesecev prisilnega dela in zapora, ker je govorila proti komunizmu. Nato je diplomirala in kmalu začela delati pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, zlasti pri Slovarju slovenskega jezika. S prijateljicami je hodila v hribe in se vživljala v povojne razmere. V službi je spoznala geografa Dragota Mezeta, zbližala sta se in se 15. avgusta 1954 poročila. Bila sta srečna. Dobila sta hčerko in po petih letih še sina.

Moža je včasih spremljala pri njegovih raziskovanjih samotnih slovenskih kmetij, poplavnih področij in odmaknjenih krajev. Tako je spoznavala slovenske pokrajine in jih vzljubila. Lektorirala mu je tudi razprave.

Knjiga je napisana po naslovu: *Življenje je lepo, kljub vsemu* - in čeprav je v knjigi veliko tragičnih dogodkov, so ti nekako potisnjeni v ozadje in pripovedovalka išče in poudarja pozitivne in optimistične dogodke, saj si je komaj uredila življenje, ko se ji je vse podrla. A znala je kljubovati in začeti znova. Ustvarila si je srečno družino, znala je premagati vse težave, si pridobiti številne pomembne prijatelje ter si ustvariti novo, srečno življenje. Pripoveduje nazorno in sveže, da je knjiga prijetno branje. Nazorne so tudi številne ilustracije.

Spis zaključuje z besedami: "Zaradi vsega tu povedanega bi ne bilo prav pošteno, če ne bi izrazila svojega prepričanja, da je življenje lepo... Vendar se pa zavedam, da ima tudi trpljenje svojo lepoto in vrednost. Mnenja sem, da postane človek šele v trpljenju notranje bogat."

Martin Jevnikar

Delovanje Knjižnice Dušana Černeta v letu 2001

Minilo je devetnajsto leto delovanja Knjižnice Dušana Černeta in zato je prav, da tudi za leto 2001 podamo obračun našega delovanja, ki je bilo v glavnem usmerjeno v zbiranje knjižnega gradiva za pripravo slovenske bibliografije za Kanado. Kljub temu nismo zanemarili glavne naloge knjižnice, to je inventariziranje in katalogiziranje periodičnega gradiva.

Inventarizacija

V letu 2001 smo povečali knjižno gradivo predvsem z darovi iz Kanade. Ves ta material, ki bo prišel v poštev za pripravo bibliografije, smo inventarizirali in katalogizirali, tako da je dostopen vsem zainteresiranim obiskovalcem naše knjižnice.

V preteklem letu smo inventarizirali 800 knjig in letnikov periodike. Skupno je bilo do konca leta 2001 inventariziranih 10.430 knjig in časopisja. Inventarizirali smo tudi 70 enot drobnega tiska. Skupno je bilo do konca 2001 inventariziranih 812 enot drobnega tiska.

Katalogizacija

Leta 2001 smo katalogizirali veliko število knjižnega gradiva, ki pride v poštev za bibliografijo. V centralni knjižni katalog je bilo vključenih 675 knjižnih listkov. V kataloge slovenskega zdomskega tiska pa je bilo vloženih 364 knjižnih listkov. Konec leta 2001 je bilo v glavnem katalogu 9.208 in v katalogu zdomskega tiska 2.364 kartotečnih listkov. V signaturni katalog je bilo vpisanih 426 zaporednih knjižnih izdaj.

Stiki

Vzpostavili smo nove stike s Slovenci, ki živijo v Kanadi. Prosilili smo jih, da nam pomagajo pri zbiranju slovenskega tiska v Kanadi. Prejeli smo celo vrsto knjižnih in periodičnih izdaj.

Bibliografija

Zelo smo zadovoljni z uspehom in z odobravanjem, ki ju je bila deležna Slovenska bibliografija za Veliko Britanijo. Po svetu smo razposlali preko 200 izvodov bibliografije.

Sedaj pa zbiramo knjižno gradivo in periodiko za Slovensko bibliografijo v Kanadi. Delo bo zelo obsežno, saj so Slovenci, ki živijo v Kanadi, zelo aktivni, predvsem na verskem področju. Upamo, da bo delo izšlo v začetku leta 2003.

Vezava

Kot vsa prejšnja leta, smo tudi v letu 2001 skrbeli za vezavo našega, predvsem periodičnega tiska. Skupno je bilo v preteklem letu vezanih 38 knjižnih enot.

Izposoja

V letu 2001 je Knjižnica Dušana Černeta izposodila 324 knjižnih izdaj in periodike.

Izposoja je možna vsak dan od ponedeljka do petka med 9. in 17. uro.

. . .

Odmevi, Delo 12/11/2001

Ljubljansko Delo je v preteklem letu objavilo daljše poročilo o Slovenski bibliografiji za Veliko Britanijo. Poročilo je pripravila časnikarka g.pa Alenka Puhar. Naslov poročila je sledeč: **"Pika Print in knjižne Pepelke. Branje po izbiri - Marjan Pertot: Slovenska bibliografija za Veliko Britanijo."**

Med drugim gospa Puharjeva piše sledeče:

"Bibliografija je izšla pri Mladiki in Knjižnici Dušana Černeta v Trstu, ki jo avtor vodi. Objavljena je bila torej v mestu, ki je bilo v marsičem na istem kot London, Glasgow in druga angleška mesta. Černetova knjižnica je imela med prednostnimi nalogami prav to, da pridobiva, hrani in registrira dela Slovencev (in drugih Jugoslovanov), ki zaradi ideoloških in političnih razlogov nimajo dostopa do nekdanje domovine in njene javnosti.

Kako hude so bile te ovire, "najbolj odprti meji" navkljub, je mogoče bežno osvetliti z naslednjim primerom: po polomu komunizma je bilo ugotovljeno, da končno zasluži osvetlitev Franc Jeza, ki je leta 1948 zbežal v Trst in v Sloveniji postal neoseba. Jakob Emeršič se je lotil sestavljanja njegove bibliografije in najprej "naivno pričakoval, da si bom pomagal s Slovensko bibliografijo, toda kmalu sem ugotovil, da je tam obdelanih kakih 3 do 5% gradiva iz Norvega lista in drugega emigrantskega tiska." Franc Jeza je bil pač "na spisku prepovedane literature, a take ni mnogo-krat dobila niti v NUK"; ko je šel bibliograf raziskovat v Trst, pa je hitro ugotovil, da gre za tako obsežen opus, da bi mu bila kos le večja ekipa posebno pridnih raziskovalcev."

Sledi opisovanje knjižnih izdaj, ki so popisane v bibliografiji. Najbolj pa je avtorica članka presenečena nad sledečim podatkom:

"Na 80. strani čaka bralca osupljiv podatek, da je Martha Kingdon Ward napisala kantato za orkester in glasove, ki pod naslovom Godec "opeva življenje Slovenca Janeza Godca v taborišču Mauthausen. V taboriščnem bunkerju je bil maskirani transformator za dovod energije tovarni, ki je izdelovala raketo V 2. Godec je izdelal načrt in uničil transformator. Nacisti so ga odkrili in usmrtili."

Svoj članek zaključuje s sledečimi besedami, ki jih je v uvodu v bibliografijo napisal Ivo Jevnikar:

"Pred nami je dragoceno pričevanje o nenavadno bogatem delu maloštevilne, a požrtvovalne, živahne in sposobne skupnosti."

za smeh in dobro voljo

- In vi ste si dovolili prositi mojo hčerko za roko! Zakaj niste prej govorili z mano?

- Nisem vedel, da ste tudi vi vame zaljubljeni.

- Plešeš kot gozdna vila, pohvali Tone med plesom svojo Urško, ona pa doda:

- Da, da, ... ob štoru!

- Jutri je dvajsetletnica najine poroke. Ali naj za ta praznik zakoljem kokoš?

- Ne, ne! Kaj more za to uboga kura.

- Draga, se ti ne zdi, da potrošiš preveč denarja?

- In zakaj ne? Končno je to edino razkošje, ki si ga lahko privoščim!

- Sonjica, poglej, kako si umašana, gostje bodo vsak čas tu!

- In kaj potem, saj niso sanitarna inšpekcija.

- Miha, zakaj pa nosiš kolo?

- Ja, veš, prej, ko nisem bil pijan, je kolo mene prevažalo, zdaj moram pa jaz njega.

- Jože, imenitno si se popravil!

- Da, da, to naredi Dalmacija.

- Si bil dolgo tam?

- Jaz ne, moja žena.

Prijatelja sta se prepirala, kateri od njiju boljše sliši.

Naenkrat pravi prvi:

- Ali nekje ne zvonil?

- Ne.

- No, vidiš, jaz slišim tudi takrat, ko ne zvonil!

listnica uprave

DAROVI V TISKOVNI SKLAD:

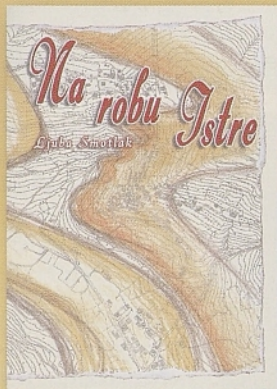
Cvetka Ferkolj, Novo mesto, Slovenija - 21,00 €; Dimitrij Bregant, Herts, Velika Britanija - 11,00 €; Fanika Ozimič, Slovenska Bistrica, Slovenija - 11,00 €; Otilija Parovel, Mačkolje - 4,82 €; Zlatka Legiša, Devin - 4,00 €; Valentin Frančeski, Izola, Slovenija - 21,00 €; Anton Legiša, Trst - 19,00 €; Margherita Auber, Nabrežina - 4,40 €; Rajko Vatovec, Reading Berks, Velika Britanija - 30,31 €; Xenia Levak, Trst - 19,00 €; Ema Kralj, Bazovica - 0,34 €; Bogomil Breclj, Nabrežina - 4,00 €; Antek Terčon, Sseljan - 9,00 €; Anica Zahar, Boršt - 9,00 €.

DAROVI V SPOMIN:

V spomin na dragega očeta ob 5. obletnici smrti daruje Mirka Košuta 50,00 € za Mladiko.

V spomin na dragega brata Davorina Černeta ob 60. obletnici smrti daruje Nada Roberts 126,26 € za Mladiko.

Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo.

MLADIKA PRIPOROČA ZA POLETNO BRANJE

Mladika, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 040-370846, fax 040-633307, e-mail: urednistvo@mladika.com

Rado Jagodic (1971)

Rado Jagodic spada v mlajšo skupino tržaških ustvarjalcev. Po izobrazbi in poklicu je grafični oblikovalec, saj je leta 1995 diplomiral iz grafičnega oblikovanja na Višjem inštitutu za industrijsko umetnost (ISIA) v Urbinu, od leta 1997 pa ima svoj atelje za grafično oblikovanje v Trstu. Še izredno mlad se je začel posvečati keramiki in je obiskoval razne tečaje, v letih 1989/90 pa je obiskoval likovne tečaje Nina Perizija v Trstu. Javnosti se je prvič predstavil komaj petnajstleten na skupinski razstavi keramike v Trstu, leta 1991 pa je imel svojo prvo samostojno razstavo, prav tako v Trstu. Vsa leta razvija bogato dejavnost in je opozoril nase zaradi nadarjenosti in resnega pristopa do dela, tako da je bil deležen številnih nagrad in priznanj. Med vidnejše uspehe spadajo prva nagrada na Natečaju Lilian Caraian za umetnike izpod 30 let dežele FJK, ki jo je prejel leta 1991, druga nagrada na istoimenskem natečaju dve leti kasneje in večkratna priznanja na raznih izvedbah Premio Italia per le arti visive (Nagrada Italija za likovno umetnost). Leta 1999 je bil med 26 umetniki, ki so predstavljali Italijo na razstavi Colori italiani v Eppingenu (Nemčija), leta 2002 pa je bil povabljen na 5. slovenski bienale mesta Kranj, kjer je razstavljal v ožjem izboru umetnikov.

Odmevna je bila njegova lanska obsežna razstava v SKD Tabor na Opčinah, že dvakrat pa je pred kratkim sodeloval na razstavah z drugimi mlajšimi slovenskimi ustvarjalci (RAST-ava v Kulturnem domu v Trstu in Barvni krog v Kraški galeriji v Repnu).

desno:

Rado Jagodic
Geneza/Razkoj I, 2002
Mešana tehnika na lesu
60x100 in 120x100 cm
last: Rado Jagodic, Trst

spodaj:

Rado Jagodic
Ovira/Razkroj II, 2002
Mešana tehnika na lesu
60x100 in 120x100 cm
last: Rado Jagodic, Trst

Rado Jagodic se je na samem začetku ukvarjal z oblikovanjem gline in to njegovo izhodišče se odraža tudi v pričujočih slikarskih delih, kot bi hotel združiti v enega oboja ustvarjalna postopka. Nanašanje zrnate materije na leseno podlago in kasnejša natančna obdelava tako pridobljene površine s phanjem, vrezovanjem in zarezovanjem razgibanih potez ustvarja vtis reliefnosti. Pozornost je nato usmerjena v iskanje prefinjenih barvnih učinkov, ki jih avtor dosega z zapletenim postopkom. Dvodelnost kompozicije (zabrisana figurativnost na levi strani in abstraktnost na desni) ustvarja zanimivo nasprotje in spodbuja v nas željo po globljem dojetju umetnikovega sporočila.

njenih barvnih učinkov, ki jih avtor dosega z zapletenim postopkom. Dvodelnost kompozicije (zabrisana figurativnost na levi strani in abstraktnost na desni) ustvarja zanimivo nasprotje in spodbuja v nas željo po globljem dojetju umetnikovega sporočila.